

L I E T U V I Ų

DIENOS

ŠIAME NUMERYJE MINIMAS LIUVOS BALETAS

LIUVOS BALETO ARTISTAI – T. BABUŠKINAITĖ IR A. LIEPINAS

LITHUANIAN DAYS

MAY

1971

1971 GEGUŽĖS MĖN.

LIETUVIŲ
DIENOS
LITHUANIAN DAYS

4364 Sunset Blvd., Hollywood, Ca. 90029
Telefonas: 664-2919

1971, gegužės mėn. Nr. 5 (214)
Eina XXII metai
May, 1971 No. 5 (214)
Vol. XXII

Vyriausias Redaktorius / Editor-in-Chief

Bernardas Brazdžionis

Literatūros Redaktorius / Literature Editor

Juozas Tininis

Foto Redaktorius / Photo Editor

Daumantas Čibas

Anglų k. Redaktorius / Senior English Editor

Milton Stark

Anglų k. Redaktorius / English Editor

Alfonas Milukas

Leidėjas / Publisher

Anthony F. Skirius

Administratorius / Circulation Manager

Juozas Andrius

Straipsniai, autoriaus pasirašyti pavarde, slapyvardžiu ar inicialais, nebūtinai reiškia ir redakcijos nuomonę. Signed or initialed articles do not necessary reflect the opinion of the editors or of Lithuanian Days magazine. Žodinę ir visą kitą medžiagą, spausdintą "Lietuvių Dienų" žurnale, LD leidykla pasilaiko teisę panaudoti kitais atvejais be atskiro susitarimo.

Publishers reserve the right to reprint any or all matter published in Lithuanian Days magazine without separate agreement with the authors.

Rankraščius ir kitą medžiagą, jei kitaip nesusitarta, redakcija taisy ir tvarko pagal savo nuožiūrą. Manuscripts or other matter submitted for publication in Lithuanian Days magazine will be edited at the discretion of the editors, unless otherwise agreed upon.

Panaudojant medžiagą, prašoma pažymėti šaltinį. Republication of material from "Lithuanian Days" permissible only with indication of this source.

"LIETUVIŲ DIENOS" YRA SUJUNGTOS SU "KALIFORNIJOS LIETUVIŲ", LEISTU 1946-49 M.
"LITHUANIAN DAYS" IS COMBINED WITH "CALIFORNIA LITHUANIAN", PUBLISHED 1946-49.

Prenumerata atnaujinama automatiškai, nelaukiant atskiro pranešimo. Nutraukdamas prenumeratą, skaitytojas administraciją painformuoja laišku.

If subscription is to be discontinued at expiration, notice to that effect should be sent; otherwise it will be renewed automatically.

Leidžiama kas mėnuo, išskyrus liepos ir rugpiūčio mėn.
Published monthly, except July and August.

Atskiro nr. kaina 85 centai. Single copy 85¢

Prenumerata metams \$8.00 bet kuriame pasaulio krašte.
Subscription \$8.00 per year in any country of the world.
Garbės prenumerata / Honorary subscription \$12.00.

"Second Class Postage Paid at Los Angeles, California".

TURINYS / CONTENTS

Lyg meteoras...	3
Ketvirtoji Dainų šventė artėja.	4
Pokalbis su St. Džiugu, Inf. pirmininku.	
Buvusios Dainų šventės Lietuvoje ir čia (r.n.).	5
IV Dainų šventės programa.	5
Dainų šventei, Maironio eilėraštis.	5
SPAUDOJ IR GYVENIME	6
Dr. J. Kazlauskas, Dėk žodį prie žodžio.	7
Veidu į jūrą. Ištrauka iš J. Ereto knygos apie Kazį Pakštą.	8
Lietuva dabartinių Lietuvos poetų posmuose.	9
Vytautas Bložė, Janina Dagutytė, J. Mačiukevičius, Juozas Nekrošius, A. Puišytė, J. Jakštas.	
Adolfas Butkus, Taip augo Lietuvos baletas	
Ilustruotas reportažas.	10
KNYGOS IR AUTORIAL.	
Premijuotas V. Volerto romanas — J. Tininis	
Kronika.	14
VEIDAI IR VAIZDAI.	15
LIETUVIŲ RADIO PROGRAMOS.	16

ENGLISH SECTION

Freedom Cannot be Considered a Crime.	17
Religious Discrimination in Occupied Lithuania. Trial of Rev. A. Šeškevičius.	18
V. Širvydas, Lithuanistics.	19
Artist's Wife, from a novel by J. Tininis.	19
Lithuania in Philately, by A. Bernotas.	20
LITHUANIANS MAKE NEWS.	21
Il Vigilante del Mare, koncertas. Vl. Rmjs.	22

VIRŠELIAI / COVERS

PIRMAS VIRŠELIO PSL. / FRONT COVER

Lietuvos Baletto šokėjai — T. Babuškinaitė-Vasiliauskiene ir A. Liepinas.

T. Babuškinaitė (g. 1912) Lietuvos baletu šoko nuo 1930 iki 1944 m., atlikdama solo ir kt. roles baletuose Coppelija, Stebuklingoji fleita, Gulbių ežeras, Miegancioji gražuolė, Piršlybos, Sužadėtinė ir kt.

Atvykusi į JAV., Bostone atidarė savo baletu studiją, o nuo 1968 m. dar moko Baletu Mokykloje Cambridge, Mass.

T. Babuškinaitė has danced the leading roles in the Lithuanian Ballet Theatre from 1930 to 1944 in Coppelija, The Magic Flute, Swan Lake, The Sleeping Beauty and others. Among the original Lithuanian ballet performances — in Matchmaker and The Betrothed.

After arriving to the United States she opened her ballet studio and since 1968 has also been instructing at the School of Ballet in Cambridge, Mass.

Alfonas Liepinas (g. 1923), vienas iš jauniausių L. baletu artistų, baigęs Kelbausko studiją, nuo 1938 šoko L. baletu teatre. Il pas. karo metu pasitraukęs iš Lietuvos, šoko vokiečių Kasselio teatre. 1947 m. šoko pagrindinį vaidmenį lietuviškame Coppelios pastatyme.

1949 m. atvyko į JAV ir čia reiškiasi amerikiečių scenoje.

A. Liepinas is one of the youngest stars of the Lithuanian ballet. He apprenticed under maestro Kelbauskas and started his theatrical career in Kaunas in 1938 which lasted during the war years. At the close of W W II he took refuge in Germany dancing with a German company in Kassel, and later performed a leading role in the 1947 Lithuanian revival of Coppelija.

Subsequently he came to the USA and is now a ballet dancer of the American stage.

PASKUTINIS VIRŠ. PSL. / BACK COVER

1. Svetlana Beriozovaitė

Svetlana Beriosova as Odette in Swan Lake presented by Saddler Welles Ballet in London. Svetlana is the daughter of the ballet dancer Beriozovas - Beržaitis of the Lithuanian State Theatre.

2. J. Puodžiūnas ir Violeta Karosaitė

Dancers of the newer Lithuanian generation who were trained after they left their country. Performing in "Dana" a recent premiere of the Chicago Lithuanian Opera.

3. Raimonda Rataitė ir Niurejevas

R. Rataitė a ballerina who grew up in Australia, rehearsing Giselle with Nureyev. She later toured the United States with her Australian Company and also the European cities — London, Paris, Berlin.

4. Vanda Rosita Ryliskytė

Miss R. Ryliskis an Argentinian Lithuanian ballerina shown after her appearance in the opera "Janufa" in the Colon Theatre, Buenos Aires, where she was a dancer.

The 50th anniversary of the Lithuanian Ballet herewith commemorated pertains to the group of professionals and their ballet school that were inaugurated with the formation of the State Opera and Drama Theatre in Kaunas in 1920, shortly after the country regained independence. Newly trained dancers were deemed necessary at first for divertissement appearances in operas only.

Five years later, Kaunas in 1925 saw already a full production of Coppelija by the ballet group grown to a full company.

During 1925 — 1944 about thirty new ballets were staged, besides the continued divertissement performances in operas. The repertoire soon included all the leading productions of classic and neo-classic ballet: Coppelija and Sylvia, Giselle, Les Sylphides (Chopiniana), La Spectre de la Rose (Invitation to Dance), Swan Lake and Sleeping Beauty, Ssheherazade, Stravinsky's Firebird, Peer Gynt, Ravel's Bolero and others. Original Lithuanian ballet productions were introduced: The Betrothed, by J. Pakalnis, Matchmaker, Rhapsody by J. Karnavičius, The Whirlwind of Dance, Jūrate and Kastytis.

The virtuosity of the Lithuanian ballet was acclaimed during its guest tours to Monte Carlo and London 1935.

The end of W W II period cased a scattering of the Lithuanian Ballet. Three quaters of the dancers turned westward and from there reached all other continents.

Since most of them had reached a mature age the interruption spelt the end of their artistic, stage careers. However, their traditions were carried on by instituting private classic ballet dancing schools, and the artistic torch is being passed on to a newer generation.

The earlier ages of Ballet in Lithuania are chapters of history yet to be written. Some moments on this subject will be printed in the next issue.

JAV ir Kanados LB IV-ji Dainų šventė įvyksta š. m. liepos 4 d. Amfiteatro salėje, Chicagoje. Paruošiamieji šventės darbai eina visų tempu. Organizaciniams darbams vykdyti sudarytas platus komitetas Be vykdomojo komiteto, kurio pirmininku yra dr. G. Balukas, keturi vicepirmininkai, sekretorius, išdininkas JAV LB Chicago apygardos atstovas, veikia trylika komisijų, kaip muzikos, salės dekoravimo, lėšų, leidinio redakcijos ir administracijos, nakvynių choristams ir pn.

Čia nuotraukoje matome komiteto narių, komisijų pirmininkų ir spaudos atstovų pasitarimą pirmininko rezidencijoje. Iš kairės — sėdi: inž. K. Dočkus, V. Grebliūnas, dail. A. Valeška, pulk. A. Reklaitis, S. Endrijonienė, dr. G. Balukas, vykd. komiteto pirm., muzikas P. Armonas, muzikinės kom-jos pirm., Z. Juškevičienė, dr. J. Prunskis, A. Stakėnas; stovi: J. Vaičiūnas, A. Juškevičius, V. Kasniunas, J. Šlajus, J. Paštukas, inž. J. Jurkūnas, St. Ingaunis, A. Baronas, St. Daunys, V. Šilas, St. Džiugas, A. Pužauskas, F. Daukus, inž. J. Vengris, J. Janušaitis. Foto V. Noreika

The Lithuanian Communities of United States and Canada are producing joint Fourth Festival of Songs in Chicago, Amphitheater Hall, on July 4, 1971. Intense preparations are led by a Committee of representatives, the chairmen of various working sections. The chairmen are shown here during a meeting with the press that took place at the residence of committee president Dr. G. Balukas.

Lyg meteoras...

Su Juozu Eretu peržvelgiami vieno iš dinamiškiausių nepriklausomos Lietuvos vyrų — Kazio Pakšto — gyvenimo *) kelius ir vingius, properšas pro dienų kasdienybę ir šuolius į aukštį, ne kartą su nusistebėjimu turime stabtelėti ir tarti: tas žmogus tikrai buvo nepaprastos nuojautos, didžio įžvalgumo, nuostabaus dvasinio skrydžio! Daugelis jo paleistų šūkių dar ir šiandieną nėra pasenę ir žavi savo drąsa, mosto platumu ir ateities žvilgsnio teisinga vizija.

Štai pavyzdys. Švenčiant Lietuvos nepriklausomybės pirmąjį dešimtmetį, kada gyvenimas, rodos, buvo įžengęs į normalias pažangos ir žymaus gėrėjimo (jei dar ne gėrės vėžes), kada atrodė, jog tarptautinė padėtis yra tokia stabili, jog apie kokius pasikeitimus nėra ko nė sapnuoti, Pakštas, kalbėdamas Kybartuose dviems tūkstančiams susirinkusiųjų, paleido mintį, kurios pranašiską reikšmę tik dabar galime pilnai suprasti:

“Ar mūsų Nepriklausomybė nebus tik kelių dešimtmečių meteoras?”

Ar tik pralėkęs ir užgesęs meteoras? Ar il-

*) J. Eretas, *Kazys Pakštas Tautinio šauklio odisėja*. Žiūr. ištrauką 8 psl.

gus metus šviečias meteoras? Kas dabar beatspės, kurį meteorą kalbėtojas turėjo mintyje. Bet, kad ji nebūtų tik pralėkęs ir užgesęs meteoras, Pakštas čia pat išdėstė visą darbo programą, kuri, sakytume, ir šiandieną galėtų būti aktuali mūsų lietuviškajai bendruomenei, nukreipusiai žvilgsnį į Lietuvą. Tai lietė tautos moralę, (dabar sakytume — asmens moralę), politinį nusistatymą (demokratiją), švietimą (pasiiekti Vakarų standartą), meną (daugiau dėmesio ir paramos kūrybai), sveikatingumą (“kurti tegali fiziškai sveika tauta”), veiklumą (fatalizmą pakeisti iniciatyva), sugyvenimo formas: “Mums reikalinga proto, doros, darbingumo, taupumo ir susivaldymo geriuomenė”.

Kaip šiandieną viso to mums reikia!

O kitu atveju jis vėl ši teigimą pakartojo ir patvirtino: “Dirbkime be atvangos, tartum mūsų nepriklausomybė būtų nušvitusi tik lyg meteoras. Tačiau drauge rūpinkimės, kad ji patvertų visus laikus.”

Į to meteoro žėrinčias šviesas žiūrime šiandieną ir džiaugiamės jo spinduliais, likusiais visokiausioje kultūros kūryboje: mene, literatūroje, operoje, baletе, dramos teatre... Ir šiandieną tai mūsų gyvybė, pagrindas, pasididžiavimas ir paskatinimas ateičiai.

Ketvirtoji Dainų Šventė artėja

Ketvirtoji JAV ir Kanados Lietuvių Dainų Šventė jau nebe už kalnų — ji įvyksta liepos mėnesio 4 d. Chicagoy. Šventės vykdomasis komitetas ir prie jo sudarytos komisijos darbuojasi išsijuose. Chicagos lietuviams tokios masės žmonių jau nebe naujiena, tačiau kiekvienas atvejis turi savo sunkumų, savų rūpesčių ir darbų, kurie reikia pradėti iš naujo.

Šventėje dalyvauti yra įsiregistravę daugiau kaip 30 chorų — viso dainininkų bus per 2000: tūkstantis suaugusių ir tūkstantis mokyklinio amžiaus lituanistinių mokyklų jaunimo.

Programa vyks International Amphitheatre, Chicagoje.

LD red-ja kreipėsi į Informacijos lietuvių kalba pirmininką Stasį džiugą, prašydama plačiau painformuoti apie vykd. komiteto ir komisijų darbą bei duoti praktiškų informacijų ketinantiems vykti į šventę.

Gavome pluoštą įvairiausios medžiagos, kurios dalį patiekiamo savo skaitytojams.

— Kas sudaro vykdomąjį komitetą ir kokios yra jų pareigos?

Pirmininkas — Dr. Gediminas Balukas. Jis šaukia vykd. komiteto bei komisijų posėdžius, koordinuoja komisijų darbą, informuoja JAV ir Kanados LB vadovybes apie šventės ruošos eigą. Jau padaryta eilė posėdžių, kurie įgalino visą darbą įstatyti į sklandžias vėžes, žadančias šventės sėkmę.

Artimam kontakte su pirmininku darbuojasi vicepirmininkas — Antanas Reklaitis, kuris yra ir vykd. komiteto biuletėnio redaktorius; Pastaruoju metu biuletėnis leidžiamas kas mėnesį ir siuntinėjamas užsiregistravusiems chorams bei spaudai.

Petras Armonas — komiteto vicepirmininkas yra muzikinės komisijos pirmininkas ir rūpinasi chorų repertuaru, sudaro šventės programą bei tvarko bendrus muzikinius reikalus.

Šiais metais norima, kad švente susidomėtų daugiau amerikiečių; tam reikalui — informacijai amerikiečių spaudoje ir visuomenėje pakviestas Stanley Balzekas, to paties vardo kultūros muziejaus vedėjas.

Jonas Paštukas — dar vienas komiteto vicepirmininkas rūpinasi chorų registracija ir rinkimų žinių — sąrašų, foto nuotraukų, chorų istorijų ir visa tai pateikia Dainų Šventės leidinio redakcijai. Leidinio redaktorius yra prityręs spaudos žmogus Stasys Daunys. Leidinio administracijos pirm. yra A. Juškevičius.

Komiteto sekretorius yra V. Grėbliūnas, išdininkas — Kostas Dočkus, techniškų reikalų tvarkytojas — Jonas Jurkūnas (Salės ap-

švietimas, garsiakalbiai, įrekdavimas ir k.

— Kokios yra komisijos, kas joms vadovauja ir kuo jos rūpinasi?

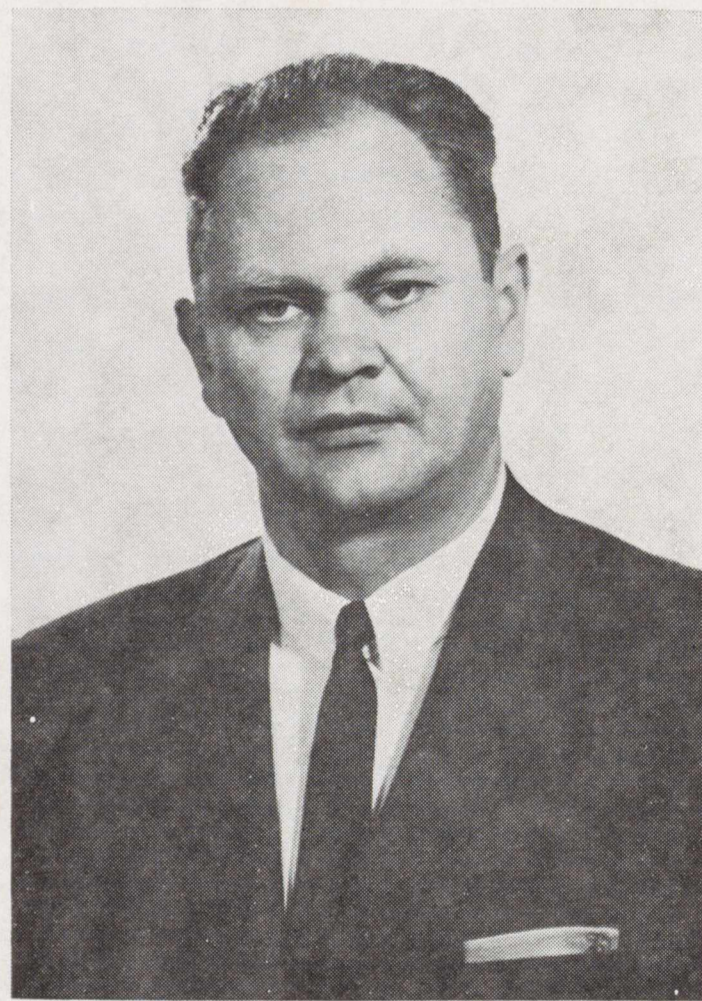
Komisijų yra daug, jų narių dar daugiau, jų visų neįmanoma ir išvardinti.

Minint komisijas, salės dekoravimo komisijos pirmininku yra dail. A. Valeška, šioje srityje turįs didelį patirimą.

Lėšų komisijos pirmininku yra Albertas Vengris — jis organizuoja lėšų telkimą prieš šventę, bendradarbiauja su biliety komisija, kurios pirmininku yra Albertas Kerelis. Biliety kainos numatytos tokios: po 3, 4, 5, 6 ir 7 dolerius. Studentams ir moksleiviams trijų dol. vietų bilietai parduolami po \$1. Be to, parduodamos visos ložės, kur patogiai galės jaustis grupės, šeimos ir pn.

Vidaus tvarkos komisijos pirmininku yra Vytenis Šilas — jo žinioje biliety kontrolė, publikos susodinimas, vietų nurodymas, palaikymas tvarkos salėje. Šios komisijos narių darbą pajus šventės dalyviai, atvykę į salę.

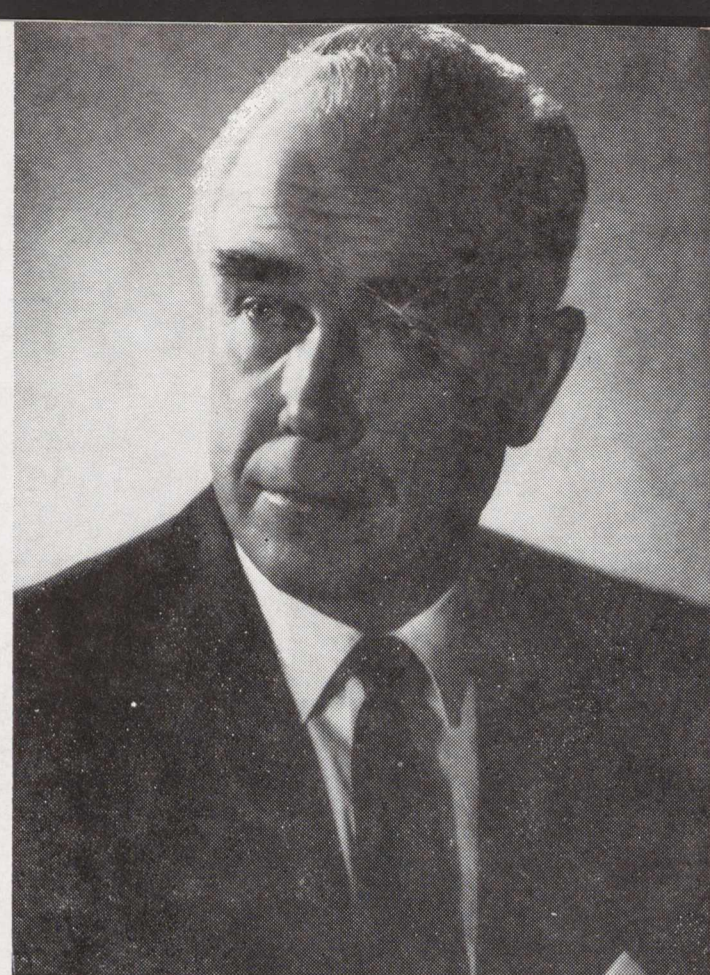
Nelengvas ir reikšmingas darbas gula ant Nakvynių ir chorų globos komisijų. Nakvynių komisijai vadovauja Stepas Ingaunis. Tos komisijos pareiga parūpinti nakvynes choristams lietuvių šeimose ar viešbučiuose, kaip kas pageidauja. Jos būstinė yra Jaunimo

Dr. Gediminas Balukas, JAV ir Kanados LB IV Dainų šventės, įvykstančios š. m. liepos 4 d. Chicagoje, vykd. komiteto pirmininkas.

Foto V. Noreika

Dr. Gediminas Balukas, chairman of the executive committee of the USA and Canada Lithuanian IV Song Festival.

Petras Armonas, IV Dainų šventės muzikinės dalies vedėjas ir repertuaro komisijos pirm.

Foto V. Noreika

P. Armonas, in charge of the musical section of the IV Song Festival; he also heads the repertoire commission.

Centre, 5620 Claremont Ave. Ji turės stalą ir veiks nuo birželio mėn. 30 d. 2 val. p. p. Telefonas: 778-7227.

Chorų globos komisijos pirmininke yra Salomeja Endrijonienė. Tos komisijos uždavinys suorganizuoti chorams vaišes ir poilsio valandėlę. Komisija stengiasi surasti vaišių mecenatą (ar keletą mecenatų) išlaidoms padengti.

Nijolė Vengrienė yra pirmininkė komisijos garbės svečiams priimti ir jais rūpintis.

Tūkstantinėje minioje, ypač vasaros laiku, visuomet pasitaiko netikėtumų ir nelaimių — sudaryta pirmosios pagalbos komisija, kuriai vadovauja dr. Vytautas Tauras. Bus reikalingas skaičius medicinos personalo suteikti greitai pagalbai ir visiems reikalingimes tuojau efektyviai padėti. Komisijos uždavinys yra prie salės turėti sanitarinį punktą ir, reikalui esant, tuojau gauti greitąją pagalbą.

Šventės proga LB Chicagos apygarda rengia balių, kuris bus viename iš didžiųjų Chicagos viešbučių. Visi norintieji turės progos iškilmingoje nuotaikoje pabendrauti.

— Kur galima gauti bilietai ir kaip?

Jau nuo kovo 31 d. bilietai parduoda Marinių prekyboje, 2511 W. 69, Ch. Ill. 60629. Dainų šventės dieną — Amphiteatre.

Bilietai galima užsisakyti laiškais bei telefonu. Nurodyti kurių kainų ir kiek; užsisakyti bilietai bus rezervuoti. Juos atsiimti ir piniigus sumokėti reikia nedelsiant. Neatsiėmus iki birželio 15 d., jie bus parduoti kitiems.

Paštu bilietai siunčiami tik apmokėjus čekiu ar kitaip; užsakytojas atsiunčia sau pačiam adresuotą voką su p. ž. Čekius ar Money orderius rašyti: Pay to the order of Lithuanian Song Festival Committee. Adresas: 2511 West 69th St., Chicago, Ill. 60629.

Telefonas: 778-4585.

□

Nors vadinamės dainų tauta, nors iš tikrųjų turime didelį liaudies dainų lobyną ir mėgstame dainuoti, mes, lietuviai, palyginus su pabaltijo kaimynais, savo pirmąją Dainų Šventę Lietuvoje surengėme patys paskutiniai: estų pirmoji dainų šventė įvyko 1869 metais, latvių – 1873; gi lietuvių pirmoji oficiali Dainų Šventė tik 1924 metais.

Tas pasivėlavimas turi priežasčių – rusų caro okupacijos metais buvo draudžiamas, kaip ir spauda, bet koks didesnis chorų pasireiškimas. Šiek tiek atleisti varžtai tik spaudą leidus. Pirmasis didesnis trijų chorų koncertas surengtas 1910 m. Kaune, suorganizuotas J. Neimanto. 1913 m. Stasys Šimkus Kaune surengė kelių chorų koncertą, kuriame tarp liaudies dainų skambėjo Maironio-Naujalis, Sasnausko ir kt. to metų kompozitorių dainos. To koncerto dainininkai šį įvykį prisimena kaip milžinišką lietuviybės manifestaciją.

Pirmoji lietuvių Dainų Šventė, surengta 1924 m., įvyko III žemės ūkio parodos metu Kaune. Jos iniciatorius buvo J. Žilevičius. Dalyvavo 80 chorų su 3000 dainininkų. Jungtiniam chorui vadovavo J. Naujalis, St. Šimkus ir J. Štarka.

II Dainų Šventė įvyko 1928 m., taip pat žemės ūkio ir pramonės parodos metu toje pat P. Vileišio aikštėje. Buvo užsirašę dalyvauti 174 chorai su 8544 dainininkais, dalyvavo 170 chorų su 6000 dainininkų. Jungtiniam chorui dirigavo S. Šimkus ir J. Gruodis. Skyrium dainavo Klaipėdos krašto jungtinis choras, diriguojamas A. Vaičiūno.

III Dainų Šventė surengta 1930 m. irgi ž. ūkio ir pramonės parodos metu Kaune P. V. aikštėje. Buvo užsiregistravę 200 chorų su 9000 dainininkų, bet dalyvavo maždaug kaip ir II-joje dainų šventėje. Vyr. dirigentais buvo J. Naujalis, N. Martinonis, J. Gruodis.

Sekančią, IV Dainų Šventę 1938 m. su-trukdė įvairios vidaus ir pasaulinės kliutys.

JAV-se 12-kos lietuvių chorų su 500 dainininkų koncertas įvyko 1916 m., vad. A. Pociaus.

New Yorke kelių chorų koncertai įvyko 1917, 1918 ir 1918 m. Jie, kaip ir čikagiškis, buvo sujungti su politine mintimi, reikalaujant Lietuvai nepriklausomybės.

Vienas iš didesnių JAV liet. chorų įvyko New Yorke Carnegie Hall 1930 metais, vadovaujant J. Žilevičiui; dalyvavo 9 chorai su 500 dainininkų.

1939 m., pasaulinės parodos metu New Yorke įvyko didžiausia JAV lietuvių dainos diena, kurioje dalyvavo 60 JAV ir Kanados chorų – viso su apie 3000 dainininkų; dir. J. Žilevičius.

Po II pasaulinio karo, į JAV lietuvių bendruomenę įsiliejus naujai ateivių bangai, atnaujinus dainų švenčių tradiciją, šiais metais vyksta IV-ji JAV ir Kanados lietuvių bendruomenių dainų šventė.

Jungtinių Amerikos Valstybių ir Kanados
Lietuvių Bendruomenės
IV DAINŲ ŠVENTĖS CHICAGOJE 71.VII.4

Programa

I. Suaugusių Jungtinis Choras

1. JAV Himnas
2. Lietuvos Himnas
3. Malda už tėvynę ..... J. Naujalis
Diriguoja **Vincas Mamaitis**
4. Meno daina ..... J. Tallat-Kelpša
5. Mergužėle, lelijėle ..... J. Bendorius
6. Oi, kad išauštų ..... J. Žilevičius
Diriguoja **Algirdas Kačanauskas**
7. Einu per kiemą ..... Br. Jonušas
8. Pirmyn į kovą ..... A. Aleksis
Diriguoja **Bronius Jonušas**
9. Oi, lekia, lekia ..... M. K. Čiurlionis
10. Atsisveikinimas su giria ..... St. Šimkus
Diriguoja **Vaclovas Verikaitis**
11. Oi, toli, toli ..... St. Gailevičius
12. Nei vėjas pučia ..... K. V. Banaitis
13. Jaunystės maršas ..... J. Stankūnas
Diriguoja **Petras Armonas**

Pertrauka

II. Litanistinių Mokyklų Jungtinis Choras

1. Mūsų žemė Lietuva ..... B. Budriūnas
2. Ant ežerėlio rymoju ..... Liaudies daina
Harm. V. Banaičio - F. Strolis
3. Tėvelių kraštas ..... St. Sližys
4. Tėvynė šaukia ..... J. Bertulis
Diriguoja **Stasys Sližys**
5. Šėrėm žirgus Gardine ..... F. Strolia
6. Į mokyklėlę ..... J. Kazėnas
7. Partizano mirtis ..... F. Strolia
8. Su mokslu į rytojį ..... J. Zdanis
Diriguoja **Faustas Strolia**

Pertrauka

III. Lietuvos šviesos keliu, B. Budriūno kantata

Sopranas — solistė **Prudencija Bičkienė**
Bosas — solistas **Jonas Vaznelis** ir
suaugusių **jungtinis choras**.
Diriguoja **Bronius Budriūnas**

Suaugusių jungtiniam chorui akomponuoja
pianistė **Raimonda Apeikytė** ir
Stasys Gailevičius

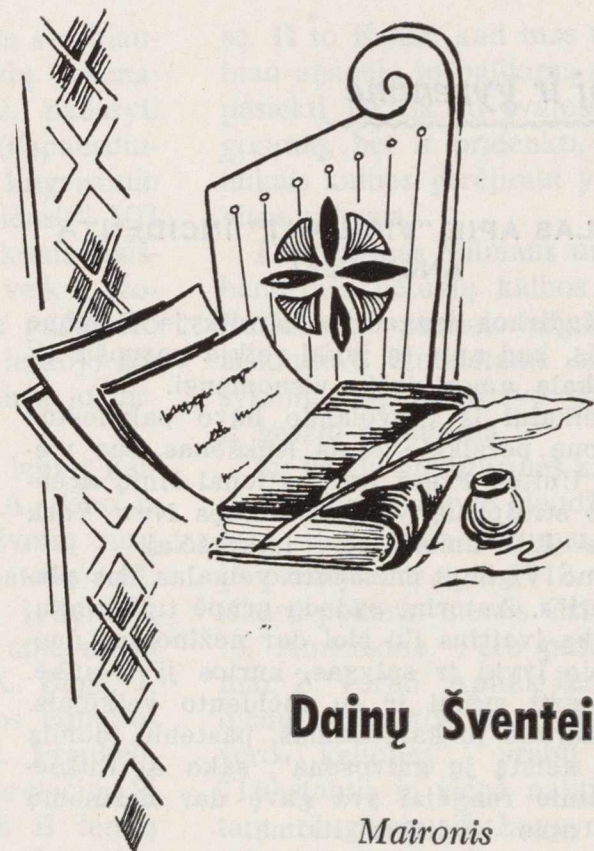
Litanistinių mokyklų jungt. chorui akomp.
akordeonų orkestras.

Repertuaro komisija:

Petras Armonas, pirm.; kiti nariai: Aleksan-
dras Aleksis, Vincas Mamaitis, Bronius Jurk-
šas, Mykolas Cibas, Vytautas Gutauskas.

Muzikinė komisija:

Petras Armonas, pirm.; Antanas Skridulis,
vicepirm.; Vytautas Gutauskas, sekretorius.

Dainų Šventei

Maironis

*Dainų dainelės aidų aidais
Skambiai, plačiai, tvirtai, galingai
Per kalnų kalnus, miškais, laukais
Lengvai, rimtai ir sutartingai,
Į vieną giją susipynę,
Aplėkit Lietuvą - tėvynę
Skambiai, plačiai, galingai.*

*Tautos dainele, tu išlikai
Viena, kad žuvo didžiavyriai;
Kai slėgė sunkūs vargų laikai,
Tu irgi daug, oi, daug prityrei;
Bet pas kaimietį ištvermingą
Tu išlikai sveika, galinga,
Kad žuvo didžiavyriai.*

*Tautos dainele, tu gaivinai
Per ilgus amžius mūsų sielą;
Viena budėjai, kai milžinai
Kapuos sapnavo šalį mielą;
Budėjai, supdama lopšeli,
Jaunuoli guodei ir seneli,
Tautos auklėjai sielą.*

1924.

PASTABA. — Ši eilėraščių Maironis parašė, kaip data rodo, pirmosios Dainų Šventės proga; autorius vėliau prie jo yra pridėjęs pastabą, kad eilėraščių parašytas amerikiečių lietuvių jam dovanota aukso plunksna — parkeriu. Toji plunksna buvo galima matyti išstatyta Maironio Muziejuje su kitais atmintiniais dainiaus likusiais daiktais — jo akiniais "pensne", medaliais, laurų vainiku, padovanotu Mintaujos gimnazijos, ir kt.

VEIKALAS APIE "VIGILANT" INCIDENTĄ
ANGLIŠKAI

Simo Kudirkos tragedijos poveikyje Bostone kilo mintis, kad apie tą įvykį reikia paruošti išsamų veikalą amerikiečių visuomenei.

Tam reikalui iš Clevelando buvo pakviestas ir į Bostoną persikėlė Algis Rukšėnas, tuo metu dirbęs United Press International žinių agentūroje. Jo straipsnių yra spausdinęs New York Times bei kiti amerikiečių laikraščiai.

Ruošiamo Vigilant incidento veikalas bus plačios apimties. Autoriui padeda grupė talkininkų, kurie renka įvairius iki šiol dar nežinomus duomenis apie įvykį ir sąlygas, kurios jį iššaukė. Yra užmegzti ryšiai ir su incidento veikėjais. "Su kai kuriais jų kalbėdamas, pastebiu įdomią ir dažnai keistą jų galvosena", sako A. Rukšėnas. Leidinio rengėjai yra gavę dar nežinomų duomenų apie Kudirkos likimą.

Veikalas vaizduos ne tik lapkričio 23 dienos tragediją, bet analizuos ir politines sąlygas, kurios jį lėmė, ir New Bedfordo žvejybos sukumus, prisidėjusius prie to nelaimingo incidento.

Knygos rašymą remia "Citizens Concerned for Simas" grupė, kuri daug prisidėjo incidento žiniai paskleisti pasauliui. (Grupės adresas: 871 Washington St., Braintree, Mass. 02185).

KAS IR KADA SUGALVOJO PINIGINIO
VIENETO VARDĄ "LITAS"

Lietuvos piniginiams vienetams vardus sugalvojo Steigiamojo Seimo atstovas Vaclovas Vaidotas. Jis pagrindan paėmė mūsų krašto pavadinimą kitataučių kalbose, kuriose pirmosios trys raidės prasideda "Lit". Prie tų raidžių pridamas galūnę "as" ir gavosi trumpas ir skambus vardas — LITAS. Cento vardą parinko remiantis tuo, kad Lito vertė yra išvesta iš JAV dolerio, kur taip pat yra centai ir šis vardas bus artimesnis Amerikos lietuviams, kurie nemažai dolerių prisiųsdavo į Lietuvą. Lito ir cento pavadinimai Ekonominėje Komisijoje buvo priimti tik balsuojant antruoju skaitymu. Nes balsuojant pirmuoju skaitymu, daugumą balsų buvo gavę senieji pavadinimai: auksinai ir skatikai. Lito ir cento pavadinimus Steigiamasis Seimas priėmė be didelių svarstymų. Steigiamojo Seimo pirmininkas, laikinai einęs Respublikos Prezidento pareigas, A. Stulginskis, piniginio vieneto įstatymą pasirašė 1922 metais rugpiučio 16 dieną. "Vyriausybės žiniose" įstatymas paskelbtas rugsėjo 25 d.

Lietuviška valiuta buvo paleista į apyvartą 1922 m. spalio 1 d. Tos dienos priimtas keitimo kursas 170 ostmarkių už vieną litą. Įvedus litus, sena valiuta (markės) nebuvo išimta iš apyvartos. Bet neilgai trukus visos kursavusios markės savaime išnyko iš apyvartos, ir litas užėmė poziciją kaip savo krašto oficiali valiuta.

(V. Vytenietis, Fil. d-jos "Lietuva" biuletėnis, 1970 m. gruodžio mėn. Nr. 9).

CERKVĖS IR KATALIKŲ BAŽNYČIOS
VILNIUJE

A. Barčius, pernai dainų šventės metu lankęsis Vilniuje, "Sėjos" žurnale (1970, nr. 4) aprašo savo turistinius išgyvenimus vykstant per Maskvą ir Vilniaus išpūdžius. Labai įdomūs jo pastebėjimai lankant katalikų bažnyčias ir rusų cerkves Vilniuje.

"Sekantį sekmadienio rytą aš vėl prie Aušros Vartų. Vyksta lietuvių pamaldos. Daugybė žmonių. Jų eilėse domiuoja jaunimas. Atrodo, kad dauguma atvykęs iš Visos Lietuvos į dainų šventę. Čia atsirado daugiau smalsumo sumetimais, o ne Dievą garbinti, nes gyvai dairosi į visas puses, pusbalsiai dalinasi išpūdžiais ir t. t. Lipu laiptais į viršų iš arčiau apžiūrėti garsųjį paveikslą ir bažnyčią. Sienos apkabinėtos pliušu aptrauktomis lentomis, kuriose prikabinėta daugybė mažų metalinių širdžių, rankų, kojų ir kitokių simbolinių ženkliukų dėkojant už suteiktą malonę sveikatai atgauti. Toji pati bažnyčia, tas pats altorius, stebuklingasis paveikslas, aplinka, tik viskas pasenę, nusinešioję, šaukiasi atnaujinimo... Aukų dėžutės indėlių papildžiau keliais rusiškais piniginiiais popierėliais ir ėjau žemyn. Pro šonines duris atsidiūriau šv. Teresės šale esančioj bažnyčioj. Žmonių nedaug. Pasenę veidai. Gieda lenkiškai. Apsidairiau. Niūrus vaizdas. Rodos, imtum šveitimo miltelių ir nuplautum sienas, figūrėles visą bažnyčios vidų, kur reikia nudažytum, tuoj viskas pasikeistų, pasijustum jaukiai maldos šventovėje...

Netrunku. Per didelį kiemą pasikeliu kalnelin ir žygiuoju tiesiai į šv. Dvasios stačiatikių cerkvę... Vaizdas visai kitoks. Prie durų žiba daugybė ikonų. Rėmai blizgėte blizga, paveikslai gyvi. Cerkvės vidus dvelkia švara ir šviežumu. Šventykla nuolat ir gerai prižiūrima...

Iš čia patraukiau prie šv. Jono bažnyčios. Uždaryta. Apeinu aplinkui. Varpinė aptverta pastoliais. Prieš šešeris metus grįžę iš Vilniaus turistai pasakojo apie šv. Jono bažnyčios remontą. Dabar vėl pastoliai riogso... Ar per tiek laiko bažnyčios remontas nebaigtas? Vėliau sužinojau, kad šv. Jono bažnyčioj prekės kraunamos... Einu į šv. Mikalojaus bažnyčią. Čia senais laikais būdavo lietuviškos pamaldos. Viduje nedaug žmonių, iki pamaldų pradžios 15 minučių. Matau baltom suknelėm arba tamsiom eilutėm keliolika vaikų. Tat einantieji prie pirmosios komunijos. Ši bažnytėlė niekad nebuvo ištaiginga. Tokia ji ir dabar. Tik laiko tėkmė paliko savo pėdsakus. Altorius ir visos bažnytinių inventorių be giedrios spalvos, žerėjimo. Ką mačiau neseniai lankytoj cerkvėj. Čia viskas vargo stovyje, viskas pilka, be gyvybės... Artinasi 12 val. Skubu į Visų šventųjų bažnyčią. Bokštai ir dalis bažnyčios aptverti pastoliais, kaip ir šv. Jono bažnyčia. Kiemas užverstas lentgaliais ir kitokiomis statybos senienomis. Visa aplinka nemaloni, atstumianti. Žygiuoju Basanavičiaus g. į kalną. Čia yra kita cerkvė. Iš anksto galvoju, kad ji bus puošni ir gerai atrodys... Įeinu vidun. Ne pamaldų laikas, bet panašiai šv. Dvasios cerkvei viskas tvarkinga švaru, išpūdinga. Ikonos ir kitas inventorių prižiūrėti, sienos, lubos, grindys grindys nesišaukia šluotos ar dažų. Nieko panašaus, ką mačiau katalikų bažnyčiose, kurias ką tik aplankiau! Išėjęs dairausi iš oro. aptvarkyta ir prižiūrėta. Cerkvės kupolai žvilga nudažyti sidabriniais dažais...

Išvargęs ir prisilėgęs patraukiu viešbučio kryptimi. Galvoje subręsta aiški išvada: cerkvių protegavimas mano patirtimi pagrįstas. Kodėl? Surandu tik vieną atsakymą: cerkvės yra viena svarbiųjų lietuvių rusinimo priemonių."

LIETUVIS PAVERGTOJE LIETUVOJE

"Snimite triapku!"

Vaclovas Paulauskas iš Kelmės rašo (Literatūra ir Menas, Nr. 13 1971 m. kovo 27):

"... Nuošaliame pasienio miestelyje pagyvėjimas. Iš netolimo kolūkio atvažiuoja saviveiklininkai. Tai ne kasdienis įvykis kareivio gyvenime. Visi, laisvi nuo tarnybos, skubame į klubą.

Scenoje aidi dainos, šokiai, juokiamės ne per giliausiomis intermedijomis. Ir štai praneša, kad melžėja (dabar nebeprisimenu jos pavardės) padeklamuos Lenino premijos laureato Eduardo Mieželaičio eilėraštį "Snimite triapku..."

Ši žinutė pirštu prikišamai rodo, kad pavergtos Lietuvos pasienis apstatytas rusų kareiviais. Iš apylinkės kolchozų suveža lietuvius ir lietuvaiteis, kaip vergus, rusų kareivius palinksminti. Gali didžiuotis Lenino laureatas, kad jo "kūryba" skamba net iš rusiškos karvių melžėjos lūpų. Kiek toje stichotvorenijoje yra karviškų motyvų, palikdami apskaičiuoti lenininiams kritikams, skaitytojui norime priminti, kad šis dainius ir mėšlo kratytojoms yra medžiagos davęs:

**"Reikia, vaizdingai sakot, išvežti mėšlą?"
Prašom, vežkite!**

**Man savo eilių
negaila! Tegu jos pabūna
kuo dar nebuvo: mėšlu: tegu
patręšia pavasari, gerb. Tribūna!,
žemę, iš kurios suartų vagų
tegu išauga daugiau mums duonos
ir gėlių — man negaila savo eilių...
Vadinkite mėšlu:**

**o man malonūs,
Tribūna, šie žodžiai..."**

(Cituoata iš Pergalės, 1967, nr. 9, psl. 9; kalba netaisyta).

Maža pastabėlė. Beje, Dr. V. Kudirkos laikais kiekvienas rusas, sutikęs lietuvių, šaukdavo "Dirži jubki", o dabar — "Snimite triapku".

Sovietinis progresas kolchozuose

A. Stonkus, Varėnos rajono gamybinės žemės ūkio valdybos viršininkas, rašo, kad Juozas Butrimavičius Liškiaivos kolūkio pirmininkas "užsuko į nuošalią Genių brigadą tikrinti, kaip ruošiamos dirvos. Viename plote dirbo traktoriais, o kitą arė arkliais.

— Kodėl arkliais ariate? — paklausė brigadininką Bronių Janulevičių.

— Kad greičiau būtų, — nė nemirktelėjęs, išpyškino šis."

(Komunistas, nr. 6 (528), psl. 17).

... kolūkyje yra trys klasės: pirmoji — pirmininkas ir jo arklys, antroji — fermininkai, brigadininkai, karvės ir bulius, o žemesnioji — tai mes ir arkliai.

(V. Rimkevičius, Girėnai, Pergalė, 1971 m., nr. 1, psl. 12).

SIC TRANSIT... ŠEDUVOS MALŪNO GARSAS

"Kaip greitai kartais nublinksta tos reprezentacinės mūsų maitinimo įstaigos, kurios po atidarymo traukė visų lankytojų akį!.. Užvažiuokite šiandien kad ir į garsųjį šeduvos malūną. Velniai tie patys, interjeras tas pats, o salėse šalta, jus pasitinka atšiauri, praradusi savo pirmąją svetingumą 'malūnininko dukra' (pabraukta cituojant), valgiaraštyje belikę tie cepelinai, kuriuos gali suvalgyti bet kur... Užtat, matydamas naujai atidarytą panašaus tipo įstaigų, sakysim, sostinėje įrengto "žarijos" filialo, blizgesį, mąstai: kad tik ilgiau užtruktu ši "premjera", kad niekad neateitų tas pilkas šiokiadienis." (Iš "Literatūros ir Meno" pastabų skyriaus "Septynios dienos", 1971 m., nr. 7)

DĖK ŽODĮ PRIE ŽODŽIO

Dr. Jonas Kazlauskas

Red. prieraišas: Vasario 5 d., prieš metus, mirė kalbininkas J. Balčikonis, Vilniaus un-to profesorius ir Didžiojo lietuvių kalbos žodyno redaktorius. 1947 m. konfiskavus žodyno II tomą, J. B. buvo nušalintas nuo tolimesnių žodynų redagavimo.

Metinių progų žodame kito kalbininko, perrašyto J. Kazlauskos paskelbtą Balčikonio nekrologą. (Spaustuvei neturint reikiamų akcentų, kai mėginome pasinaudoti surogatais; už tai skaitytojus atsiprašome. Iš rašinio vienoje vietoje išleidome žodį "Tarybų", trijose vietose — "tarybiniais" pakeitę žodžiu "pokario", nes visur kitur ir pats autorius taip rašė.)

Juozas Balčikonis pokario metais buvo centrinė figūra Lietuvos lingvistiniame gyvenime. Jam buvo lemtas sunkus, bet garbingas žygis padėti dabar leidžiamam didžiojo "Lietuvių kalbos žodyno" pamatus, tokio žodyno, kurio reikšmę mokslui sunku pervertinti. Iš K. Būgos J. Balčikonis paveldėjo šio žodyno sumanymą. Iš jo jis perėmė ir tą žodžių rinkimo entuziazmą, kuris kaip ir K. Būgai buvo tapęs jam aistra. Mirus mūsų žymiam kalbininkui K. Būgai, po šešerių metų lietuvių kalbos žodyno likimas atsidūrė J. Balčikonio rankose. 1930 m. jis tapo jo vyriausiu redaktoriumi. Reikėjo dar dešimties metų, kad žodynas galėtų pradėti eiti toks didelis ir toks išsamus, koks jis eina dabar. Per dešimtį atkaklaus darbo metų jis lipdė žodį prie žodžio, tikrino kitų surinktus žodžius, mokė juos rinkti, aiškino žodžių reikšmes ir kirtį. To meto spaūdą apskriejo straipsniai "Rinkime brangiausią savo tautos turtą", "Rinkime žodžius per vakacijas", "Daugiau žodyno rinkėjų!", "Kokius žodžius rinkti", "Niekados nepamirškite žodyno!" "Trūksta žodžių — rinkite"... Visi jie priklauso J. Balčikonio plunksnai. J. Balčikonis buvo dažnas svečias Lietuvos miesteliuose ir kaimuose, ir nebuvo jam geresnių vaišių už pokalbius su žmonėmis, už išgirstą retesnį žodį, už patarlę ar priežodį, už pasektą pasaką ar padainuotą dainą. "Dėk žodį prie žodžio — turėsi žodyną" — toks buvo J. Balčikonio devizas, gyvenimo tikslas ir prasmė. Ir žodyno kartoteka augo — milijonas žodžių lapelių per dešimt metų, žodžių, surinktų iš liaudies kalbos ir iš raštų. Tai buvo rimtas papildymas to lobio, kuris buvo paliktas K. Būgos — daugiau kaip 600 000 lapelių. Žodyną galima buvo jau leisti, o žodyno kartoteka didėjo toliau — ir šiandieną ją sudaro kone trys milijonai žodžių. Kiekvienas, kas klausė Vilniaus universitete skaitomų J. Balčikonio paskaitų, prisimena jį kaip profesorių su žodžių lapeliais, skatinantį, mokantį rinkti žodžius ar besitikrinantį jau surinktus.

Žodžio *a l a u š a* K. Būga savo nepateikia net kaip antraštinio, tik prie ežero vardo *Ā l a u š a* jis užsimena apie jį, kaip vieno užpalie-

čio laiške minimą žodį. J. Balčikonio redaguotame žodyne fiksuotas ne tik žodis *a l a u š a*!, "kur daug vandens pripilta, klanas", bet ir *ā l a u š o s* "klanai", ir *a l a u š ā* "skystas žmogus, plepys". Ežero pavadinimo *Ā l a u š a s* etimologija darosi aiškesnė. Arba tokie žodžiai, *a b a l ē s a s* "apdegęs, šakotas pagalyš", *ā b a n g o s* "pabaigtuvės", *ā b a r a* "vėpla, žioplys", *ā b a r a s* "sakinga pušis", *ā b a s* "krosnis", *a k e l p a* "nenuovoka, žioplys", *a k ē s t ē* "akivaizda" ir daugelis kitų žodžių į K. Būgos žodyną nebuvo patekę. Žinomas baltistas latvis J. Endzelynas J. Balčikonio redaguotą žodyną pavadino pilniausiu lietuvių kalbos žodynu.

Nuo K. Būgos redaguoto žodyno J. Balčikonio redaguotasis žodynas skiriasi ne tik savo apimtimi ir išsamumu. Pastarajame buvo atsiskyta toponimų (vietovardžių) ir hidronimų (vandenvardžių), vardų ir pavardžių, kaip tokių kalbos elementų, kuriems reikia atskirų žodynų. Buvo atsiskyta ir etimologijų, kadangi joms reikia irgi atskiro žodyno. Be to, J. Balčikonio redaguotas žodynas griežčiau organizuotas ir apskritai tobuliau su tvarkytas, negu K. Būgos žodynas, kurį pats autorius yra laikęs skubos vaisiumi ir rašęs, kad geriau jam tiktų žodyno medžiagos vardas. Du pirmuosius žodyno tomus suredagavo ir išleido pats J. Balčikonis, jis parengė ir pirmąją trečiojo tomo redakciją, o tolesnius teberedaguoja jo mokiniai ir bendradarbiai.

Nors tikriniai vardai ir nebuvo registruojami žodyne, bet J. Balčikonis buvo toks pat didelis ir jų rinkėjas. Ir čia jam svarbiausia buvo užrašymo tikslumas. Pasirodė "Lietuvos TSR upių ir ežerų vardynas" (1963 m.), ir J. Balčikonis rašo recenziją, kur iškelia kai kuriuos užrašymo netikslumus. "Su prantamas daiktas, niekas negali žinoti visų hidronimų pavadinimus. Aš tik paliečiau nedidelį skaičių. Galime spręsti, kad ir kitų vietų hidronimai gali būti ne visai tiksliai užrašyti" — rašo J. Balčikonis. Savo recenzijos atspaudus jis išdalijo Vilniaus universiteto studentams — lietuvių kalbos būrelio nariams, skatindamas juos rinkti vandenvardžius ir vietovardžius. J. Balčikonis yra parašęs ir straipsnių iš topono-

mastikos, kurių bene pats svarbiausias mokslui yra "Lietuvių gyvenamųjų vietų pavadinimai, padaryti iš upių ir ežerų vardų" (išspausdintas Poznanėje einančio lingvistinio žurnalo "Lingva Posnaniensis" VII tome 1959 m.). J. Balčikonis išaiškino, kaip susiformavo veiksmažodis *veidėti*, rašė apie padalyvio ir pUSDalyvio vartojimą, ieškojo žodžio *prie menė* ir įvairių jo tarmiųjų variantų kilmės.

Jis recenzavo garsaus lenkų kalbininko J. Otremskio, A. Seno ir kitų darbus, rašė apie žymių rusų mokslininkų F. Fortunatovo, M. Petersono ir kitų įnašą į lietuvių kalbos mokslą. Jis rašė apie mūsų kalbininkus K. Jaunių, K. Būgą, J. Jablonskį, lietuvių kalbos etimologinio žodyno autorių E. Frenkelį, lenkų kalbininką J. Šafarevičių. Šią papildydamas, išvertė iš lenkų kalbos į lietuvių kalbą J. Otremskio "Lietuvių kalbos gramatikos" tris tomus.

J. Balčikonis rūpinosi ir senaisiais lietuvių kalbos paminklais. 1930 m. jis išleido M. Petkevičiaus katekizmo fotografuotinį leidimą, padarydamas šį svarbų 1598 m. lietuvių kalbos paminklą prieinamą visiems, kam rūpi kalbos ir kultūros istorija. 1961 m. jis pirmas aprašė Britų muziejuje 1680 m. rastą lietuvišką katekizmą, išskeldamas ir tai, kad šio katekizmo pirmą skyrelį sudaro elementorius. Iki tol buvo manoma, kad prie Mažvydo elementoriaus prie pirmosios lietuviškos 1547 m. knygos iki 1708 m. nebuvo išleista kito elementoriaus.

J. Balčikonio vardas neatskiriamai susijęs su lietuvių literatūrinės kalbos norminimu, jos kultūros kėlimu. Prieš pat mirtį J. Jablonskis apgailėstaudamas rašė, kad tuometinių laikraščių kalba "eina vis menkyn", "jų kalba darosi vis svetimesnė, vis mažiau įmanoma žmonių kalbai". Kažin, ar galima buvo sugalvoti geresnį būdą kelti lietuvių literatūrinės kalbos kultūrą ir išreikšti pagarbą savo mokytojui, negu iš įvairių laikraščių ir kitokios spaudos, pradėdant 1883 m. ir baigiant 1930 m. surankioti jo straipsnius ir išleisti jo "Raštus", kurių J. Balčikonio parengti 5 tomai išėjo 1932—1935 metais. Ir pats J. Balčikonis, nors ir labai užsiėmęs žodynu, rašo straipsnių, keldamas kalbos normų pažeidimus, recenzuoja grožinės literatūros kūrinių kalbą, tęsia tą darbą, kuriam visą savo gyvenimą paskyrė J. Jablonskis ir kurį pats J. Balčikonis pradėjo dar apie 1911 metus. Ypač daug šioje srityje jis pasidarbavo, pokario metais, paskelbdamas keliolika straipsnių periodinėje spaudoje. 1962 m. išėjusiame straipsnyje "Atsiminimai apie J. Jablonskį" jis rašė: "Nuo J. Jablonskio mirties praėjo 30 metų, per tą laiką mūsų rašomoji kalba galėjo daugiau patobulėti, bet kai kur, ypač periodikoje, vis dar pasitaiko pasakymų, kuriuos jis tai-

sė. Iš to išeina, kad mes turime labiau atsidėję jo palikimą studijuoti, pasiekti ne tik jo svajotąjį kalbos gerumą, bet ir pralenkti. Juk šiais laikais kalbos gerėjimui yra duotos visos sąlygos."

Dėstydamas Vilniaus universitete bendrinės lietuvių kalbos kursą, J. Balčikonis plačiai argumentuotai aiškino studentams kalbos taisyklingumą, ugdydavo jos stiliaus ir grožio pajautimą.

Su veikla literatūrinės kalbos kultūros kėlimo srityje glaudžiai siejasi ir J. Balčikonio vertimai, o versti jis pradėjo dar apie 1912 m. Naujai išleisti pokario metais Grimų, Haufo, Andersono, Pero pasakų leidimai, Ž. Verno "Aplink žemę per 80 dienų", išverstos Dž. Swifto "Gulivero kelionės", arabų pasakos "Tūkstantis ir viena naktis" bemaž dingo iš knygytų — jos mieliai skaitomos ir suaugusių, ir vaikų. Į vertimo darbą J. Balčikonis dažnai įtraukdavo ir savo studentus; naudos iš to jam būdavo, žinoma, nedaug, bet kiek jos buvo tiems studentams! Versdamas J. Balčikonis siekė ne tik kelti literatūrinės kalbos kultūrą, bet ir kitų tikslų, kuriuos bene geriausiai nusako vienos vaikui skirtos knygos jo autografas — "Būk gudri, kaip šitos pasakos moko"..

Jo vertimų kalbos gyvumas, didelis jos liaudiškumas, vaizdingumas primena tautosakos kalbą, tautosakos, kurią J. Balčikonis labai mėgo ir rinko dar nuo savo studijų Peterburgo universitete. Jau drebančia ranka jis perrašinėjo Druskininkų apylinkėse savo paties surinktas liaudies dainas, rengdamas jų rinkinį — baigti nespėjo, nors ir labai norėjo.

Galima būtų daug kalbėti apie J. Balčikonio veiklą kalbotyroje, filologijoje, švietime, kultūroje. Viena aišku, tiems dalykams jis atidavė viską, beveik nieko nepasilikdamas sau. Kaip taikliai yra pažymėjęs jo bičiulis, žinomas lenkų mokslininkas J. Otremskis — vienintelė J. Balčikonio pramoga buvo bitės, ir tas jis nusprendė panaudoti lituanistikai, besidomėdamas bitininkystės terminais.

Apsukęs ratą nuo Panevėžio rajono Eriškių kaimo, kur 1885 m. gimė, per Ramygala, kur baigė pradžios mokyklą 1898 m., Panevėžį, kur baigė realinę gimnaziją 1906 m., Peterburgą, kur studijavo slavų filologiją ir baigė universitetą 1911 m., Vilnių, kur dirbo lietuviškų laikraščių redakcijose, o nuo 1914 m. mokytoju, Voronežą, kur jį nubloškė pirmasis pasaulinis karas ir kur dėstė lietuvių gimnazijoje, jis grįžo vėl į Panevėžį, kur nuo 1918 m. berniukų gimnazijoje dėstė lietuvių kalbą ir buvo jos direktorius, vėliau mokytojų seminarijos direktorius. Nuo 1924 iki 1931 m. dėstė Kauno universitete, o nuo 1930 m. redagavo žodyną.

Nukelta į 14 psl.

Veidu į jūrą

Ištrauka iš Juozo Ereto parašytos knygos "Kazys Pakštas" Tautinio šauklio odiseja, kurią ką tik išleido L. K. Mokslo Akademija

Himnas jūroms

Palaimintos jūros, skaistusai Okeane! Ir jūs, mėlynieji ir žalieji vandenys, kurie ant savo baltų, putojančių sketerų nešate vikingo ainį į šventosios avantiūros kraštus!

Vėžio žvaigždyne gimęs lietuvis, gamtos ir Dievo paskirtas lėtam galvojimui, lėtam gyvenimui ir apdovanotas nenuolaidžia ištverme ištverti tragiškai sunkiose kovose dėl savo žmogiškojo išlikimo, jis gieda Jums, Platieji Vandenys, pagarbos ir pasigėrėjimo himnus.

Jūs, Šventieji Vandenys, apsupate mūsų dejuojančią ir prakaituojančią Planetą sūriais vystyklais ir dinamiškai supate, auklėjate žmonijos vaikus, paruošiate juos ištvermingoms kovoms ir reikšmingoms pergalėms.

Šokdamos savo audringus valsus, Jūs tik juokiatės iš žmogaus ir visą savo būtybę drebiate į mirtingo pavojaus glėbį.

Bet staigiančio, maurojančio pavojaus staigiai sujudintas žmogus, visą savo būtybę atstatęs prieš mirtį ir išnykimą, priverčia sparčiau vibruoti savo smegenis. Taigi, tu, Okeane, paruošei žmogų teigiamai atsakyti į tragišką klausimą: būti ar nebūti.

Tu esi pirmapradis mūsų žemės elementas, savo iščiose pradėjęs pirmąją gyvybę ir savo audrose apvainikavęs žmogaus giminę didžiųjų atradimų ir išradimų dinamika, tuomi didžiausiu dvasinės veiklos turtu.

Skaistusis Okeane, Tu esi globėjas tų, kurie užsižiebė savo išradingumo žvakes Prometėjaus švyturyje.

Šitą himną aptikau Pakšto archyve Chicagoje. Jis mašinėle parašytas, be parašo. Mintys, pasisakymo būdas, žodžių parinkimas leidžia manyti, kad Pakštas yra jo autorius, arba bent jo perredaguotojas. Psichologiškai žiūrint, tai jo kūrinys, nes tų idėjų siela yra jo paties, "vikingo ainio", siela.

Ateities lietuvis tarp jūros ir sausumos. — Pakštas nebūtų buvęs Pakštas, jei jis tik poetiškai būtų susižavėjęs jūra, nes ji buvo jo gyvybės elementas, kuris, jo nuomone, turėjo tapti ir visos tautos eleksyru. Dabar laikas realizuoti tą viziją, kuri jį prieš keletą metų buvo sužavėjusi prie Viduržemio jūros.

Suprantama tad, kad 1928 m. išdėstytoje programoje, jūra užėmė centrinę vietą. "Pirmoje eilėje reiktų statyti, — jis ten primygtinai pabrėžia, — įsistiprinimą jūroje. Lietuva turi arti 100 km beveik neužšalancio pajūrio su geru uostu. Kas nemokės tikslingai savo sklypo išnaudoti, iš to jis bus atimtas. Jūra nepakenčia neveiklumo, o snūduriuojančias tautas ji skaudžiai baudžia. Labai buvau apsidžiaugęs, kai Lietuvoje buvo įsteigta Jūros mokykla; lygiai nuliūdau, išgirdęs, kad ji jau likviduota. Du kartu mažesnė Estija turi net keletą tokių mokyklų. Pas mus jau senokai laivyno reikalą kelia Jūrininkų Sąjunga; bet jos balsas dar neatsiliepė teigiamai nė viena vyriausybė — ženklas, kad ministerių galvose Rytų pasyvumas turi daugiau įtakos negu Vakarų aktyvumas. Jie neįžiūri toli siekiančio sumanymo, kuris lemia Lietuvos likimą; [svarbu] sustiprinti padėtį pajūryje, didinti jos ekonominį savistovumą, [tai] įpila į lietuvių būdą daugiau veiklumo, duoda pelną ir kelią tautos prestižą. Ateinantis dešimtmetis [1928 - 1938] turėtų šį klausimą radikaliai išrišti ir apvainikuoti Jūrų departamentu ar net ministerija. Tai priklausys nuo to, ar atsiras būsimose vyriausybėse toli matančių žmonių."

Nors tai buvo tartum balsas, veltui šaukiąs okeano beribėje, mūsų "jūrintojas" nenutilo. Jis, priešingai, visai konkrečiai kibo į darbą, kuris lietuviui turėtų suteikti daugiau ryžtingumo, apsukrumo, drąsos, nes jis nuolatos kartodavo prancūzo Vallaux žodį: *La mer est l'educatrice d'énergie*. Dėl to jis stumė stūmė savo tautiečius-žemininkus prie savo vandenų, kur, vietoje lenkų užimto Vilniaus, — o gal vėliau iš viso — turėtų būti mūsų sostinė.

Apie tų pastangų vaisius mus informuoja dr. Grigas Valančius (Chicago) savo straipsnyje ir dar viename, biografui siųstame pranešime. Iš šių šaltinių sužinome štai ką:

"Apie Pakštą, — taip praleda Valančius, — buvau jau daug girdėjęs Telšių gimnazijos suolo sėdėdamas. Tada jis, vos tik iš Amerikos grįžęs (1925), pradėjęs profesoriauti ir bematant spėjęs pagarsėti savo ugingomis kalbomis. Arčiau su juo susipažinau 1926 m., kada jis, grįždamas iš kelionės aplink Afriką,

studijų tikslais lankėsi Vienoje. Dzūkas Č. Pakuckas (1898 - 1965) ir aš, žemaitis, ištisą savaitę vedžiojome aukštaitį po Vieną. Anas buvo įpusėjęs geologijos-paleontologijos studijas, o aš buvau buvau pirmametis filosofijos-psichologijos studentas, kuris vėliau perėjo į sociologijos - valstybės mokslus. Gėrėjau šiuo mūsų universitetą puikiai atstovaujančiu profesorium (33 metų). Vėl su juo susitikau 1932 m. Kaune Šaulių Sąjungos salėje, kur jis pasakė dinamišką kalbą. Buvo tai steigiamasis susirinkimas Didžiosios ir Mažosios Lietuvos Kultūrinio Bendradarbiavimo Sąjungos. Šis gremėzdiškas pavadinimas vėliau buvo pakeistas Lietuvos Vakarų Sąjunga. Jos tikslas — kreipti tautos žvilgsnį į pajūrį. Greičiausia Pakšto užkrėstas, patekau į tarpą steigėjų, kurie jį išrinko savo pirmininku.

Nors jis pirmininkavimą perleido kitam, jis iki išvykimo liko veiklus valdybos narys, ką parodo ir šis epizodas: Valdžia svarstė, kas bedaryti su Šventosios uostu. Smėlis verste užvertė vienintelį mūsų žvejybos uostą. Jau trys milijonai litų išmesti 'į vandenį'. Gaspadoriškas ministeris pirmininkas Tūbelis (52 metų) mane (28 metų) 1934 m. pakvietęs, liepė sustabdyti valymo darbus, mat, aš Finansų ministerijoje rūpinausi pajūrio žvejybos bei laivininkystės planavimu. Nedelsdamas suradau Pakštą, kuris tuoj nuėjo pas Smetoną ir mūsų ypatingame susirinkime dar karščiau iškėlė jūros reikšmę."

Prasimušimas prie jūros? — "Ne toje jūroje Vytautas žirgą plukdė!" sušuko Pakštas. "Mūsų ekspansija turi eiti ne Pripečio pelkių ir ne gudiškųjų smėlio plotų kryptimi. Mūsų kelias veda į Vakarų, į vandenius. Pajūrio viena pėda brangesnė už šimtus hektarų tolimojo užnugario. Įsikabinkime į savąją jūrą, nes tik per ją Lietuva išplauks į civilizacijos vieškelį. Antai, už mus negausesni norvegai pasaulio vandenų 'vežikais' pasidarė. O ką mes darome vos tik vieną tūkstantinę dalį jų tonazho teturėdami? Pats laikas mums išmokti ne iš kranto į jūrą, o iš jūros į krantą žiūrėti. Ne kojoms mirkyti Dievas mums jūrą davė, o ja plaukioti savo laivais. Laikas ne profiliu, o visu veidu atsikreipti į ją. Jei tą padarysime, dar šio šimtmečio bėgyje Klaipėda pasivys Rygą ir Karaliaučius ir turės pusę milijono gyventojų, o Šventotoji pasidarys šimtatūkstantiniu miestu. Visa tai galima atsiekti tik su šeštadaliu norvegų prekybos laivyno."

Tų 1934 m. pavasarį tam tikruose vyriausybės sluoksniuose įvyko, kad ir tik laikinai, tam tikras lūžis jūrų politikos atžvilgiu. Dabar jūra pasidarė tokiu veiksmu, kuris Klaipėdos nebelaikė baigiamu, o išeinamuoju Lietuvos tašku. Tai nebūtinai vieno Pakšto nuopelnas; tačiau jo įnašas buvo reikšmingas, o gal lemiantis.

Iš viso šioje vietoje pabrėžtina, kad Pakš-

poetas turi teisę kalbėti
visų vardu
netgi tų kuriems atimta balso teisė
arba jie nebyliai

poetas turi teisę gyventi
visų gyvenimu
netgi tų kurie nusižudė
arba pamiršo gyventi

poetas turi teisę suprasti
viską taip kaip visi
arba taip kaip kiekvienas
supranta savaip

Vytautas Bložė

● Šis V. B. eilėraštis galėtų būti motto ne tik eilėraščiui apie Lietuvą, bet ir visai dabartinei poezijai, reikalaujančiai sau daugiau teisių apdairuoti žmogų, ne vien šlovinti partiją ir rusų okupantus. — Red.

tas nebuvo vienintelis ir ne pirmas jūros entuziastas tautoje; bet jis buvo tas balsas, kuris skambiausiai ragino išsivaduoti iš kontinento pančių. Tai jis darė ne tik savo jūriniu instinktu, o ir visa savo kaip geografo patirtimi. Vienas ir kitas jį taip uždegė, kad jis, šiaip visai prozaiškas, lyrą pagriebęs Jūrai himnus giedojo. Ta jo savotiška charizma aplinką taip pagavo, kad netrukus, kaip išskaičiuoja Valančius, vienas po kito buvo perkami laivai, atsirado lietuviški *Lloydai*, studentų buvo siūsta į jūros mokyklas. Pajūryje įsteigti Pedagogikos ir Prekybos institutai. Kaip iš gausybės rago pabiro kreditai bendrovėms Klaipėdoje steigti. Kai specialistai išplanavo Šventosios miestą su uostu, ten gyvenimas virte užvirė. "Išmesti" dar trys milijonai uostui baigti.

1934 m. rugpiūčio 2 d. Lietuvos Vakarų Sąjungos Klaipėdoje buvo surengta milžiniška Jūros Diena. Atvyko per 50.000 lietuvių "prisiekti" savajai jūrai. Pakšto balsą išgirdusi Lietuva atsisuko į Vakarus; jūrinis entuziazmas per krantus veržėsi. Nuvyko ir Palangoje vasaraujantis prezidentas ir beveik visi ministrai. Jų priešakyje tačiau stigo pirmininko Tūbelio, kuris dėl visa ko likęs Kaune.

Kas po šito Valančiaus pranešimo dar daugiau nori sužinoti apie šią šventę ir iš viso apie vyriausybės žingsnius jūros link, tas nusivils, nes net Smetonos biografijoje, Merkelio parašytoje, net anos Jūros Dienos paminėjimo neužtik. Jos vietoje ten ras paskolintą plunksna parašytą, tartum feljetoną apie Smetonos atostogavimą Palangoje. Tikėjaisi sutikti nors žodelį apie tautos likiminį klausimą, o tau tauškia visokius menkniekėlius, neišskiriant nė maudymosi kelnių. Nors šis *faux pas* vyko tik po 30 metų, jis betgi tiksliai atvaizduoja anų dienų fatališką nesutariamą: Pakštui rūpėjo jūra, o aniems -- pliažas.

LIETUVAI

*Tu — mažutė, tu telpi visa
Į Čiurlionio karalių delnus...
Tu — riekelė duonos kasdieninės
Ant pasaulio vaišių pilno stalo...*

*Tu ant gaublio — mažas lopinėlis,
Žalgirio šarvų plieninis žvynas.
Pirčupio liepsnos ir kraujo ženklas.
Ežerų dangaus tyriausias lašas.
Žalias rytas ant pilkų arimų,
Spindulių lietus aikštės erdvėj.
Tu — ant gaublio — padūmavęs gintaras
Su pušies kvapu ir kraujo atšvaitu...*

*Tiktai mūsų meilėj — tu didžiulė.
Mūsų delnuose — tu nesudeginama.
Mūsų ilgesy — brangiausia pasaka.
Mūsų akyse tu — saulės kraštas.*

Janina Degutytė

LIETUVA

Mažutė mano Lietuva —
po paukščio sparneliu ji telpa.
Dar vienas mostas, vienas judesys,
ir ji pradings tarytum lizdas.

Jūs manot, aš nemyliu jos,
jei talpinu į tokį mažą plotą?
Tegu ji telpa po sparnu. Tegu.
Bet paukštis tas
labai aukštai juk skrenda.
Jonas Mačiukevičius

STELMUŽĖS AŽUOLAS

*Išrauki ažuolą,
Įaugusį į gimtąją žemę,
Ir aš patikėsiu,
Jog tu galingiausias!..
Tas ažuolas išsišakojo
Tarp amžių
Ir erų.
Įsisiurbė ažuolas šaknimis
Į Lietuvos istoriją...
Paukščių lizdus
Supa grublėtos šakos,
O didelės gilės
Krenta ir krenta,
Du tūkstančius metų krenta
Į amžiną mūsų žemę.
Surinkim visas giles!
Išsaugokim tas giles!
Pasodinkime
STELMUŽĖS AŽUOLO GIRIĄ —
Šventąjį ažuolyną!
Tarp amžių ir erų.
Tarp laiko ir erdvės,
Į žemę,
Į istoriją
Sodinkime savo ažuolus!*

Juozas Nekrošius

TĖVYNEI

*Runom tavo vardas akmenų.
Saulėm tavo veidas vandeny.
Tu sudegusių lemčių naktį —
Pelenų ir pilkapių marti.*

*Neužpustoma miškų žole
Želia tavo atmintis šalia.
Sūnūs — akmenėliais pakely.
Atraudot iš sapno negali.*

*Už kalnų, už girių devynių
Moja paukštis mėlynu sparnu.
Žydi medis vidury žiemos
Prie pirkelės — dūminės, žemos.*

*Amuletą duok man į rankas —
Paukščio plunksną, diemedžio šakas.
Eisiu ten, kur žemės vidury
Šaltinėliai šviečia keturi.*

*Atsigersiu iš tyros versmės
Samanotos motinų giesmės.*

Aldona Puišytė

MES

*Įstrigau tarp daiktų ir minčių —
Tų pačių, tų pačių. Ant pečių
Gula skausmas žmonių giminės.
Mus po vieną genės ir genės*

*Laiko kirvis. Nuseks ežerai.
Tik šlamės jovarai, kai gandrai
Atsitūps ant aukščiausios šakos
Ir dairysis, ir mūsų ieškos...*

*Ieškau mūsų kapuos ir pasuos,
Ieškau mūsų žodynuos visuos —
Ir nešuos tą nelengvą "Kas — mes?" —
Tie, kas kūrė dainas ir laumes?*

*Tie, kas vyžom išbraidė laukus,
Gynė duoną ir savo vaikus?
Tie, ką talžė tijūnai lazdom,
Kas žaizdom ir galvom nukirstom*

*Daužė savo sunkias grandines?
Ar tai mes?*

*Taip, tai mes! Taip, tai mes!
Nei karai, nei dvarai, nei carai
Nepalaužė,
Ir sukas gandrai*

*Virš sodybų senos giminės.
Laiko kirvis po vieną genės.
Bet virš mūsų galvų visada
Žaižaruos baltų saulė balta.*

Jonas Jakštas

TAIP AUGO LIETUVOS BALETAS

Lietuvos Valstybės Baletu sukakčiai painėti

Adolfas Butkus

Ieškodami Lietuvos Valstybinio Baletu užuomazgos, noromis nenoromis turėsime pasukti mūsų gyvenimo ratą visą pusšimtį metų atgal. Tai padarę, netikėtai atsidursime pirmajame operos "Traviatos" spektaklyje, atseit, Lietuvos Valstybinės Operos užgimimo išvakarėse. Tą vakarą III-jo "Traviatos" veiksmo šokius atliko mėgėjos šokėjos seserys Girniutės.

Po šio nepaprastai sėkmingo istorinio spektaklio išryškėjo du dalykai, būtent: be galo artimas operos ir baletu ryšys, o taip pat — būtinas reikalas turėti didesnę šokėjų - artistų sąstatą. Jau 1921 pavasarį, "Demonu" operos šokiams išmokyti buvo pakviesta

meisteris Petrovas, Abzlatavičienė, Kačinskienė, Kaliskienė, Saikauskaitė, Sarnauskaitė, Ambrazas, Bandzevičius, Butkus, Čunovas, Kelbauskas, Vasiliauskas ir kt.

Pirmaisiais mūsų jauno, besivystančio baletu mokytojais, kadangi savų dar neturėjome, buvo svetimtaučiai — baletmeisteris P. Petrovas ir balerina V. Karalli; Gi 1930 m. baletui vadovauti buvo pakviestas žymus P. Petrovas, ir balerina V. Karalli. Gi 1930 metais baletui vadovauti buvo pakviestas žymus Peterburgo Marijos teatro šokėjas J. Kėkštas. Kiek vėliau mūsų baletui vadovavo visa eilė pasaulinio masto garsenybių: Vasiljevas, Zvierevas, Fedorova, Kirsanova. Šių garsenybių šešėlyje pamažu brendo, augo ir iškilo savieji baletmeisteriai — B. Kelbauskas ir J. Jovaišaitė-Olekienė. 1935 m. buvo įsteigta Valstybinė baletu studija. Šios studijos statutą paruošė ir iki pat pasitraukimo į užsienį jos vedėju buvo šių eilučių autorius.

Per keliolika metų veiklos mūsų baletas išugdė visą eilę savų talentingų šokėjų.

A. Butkus, rašinio apie baletą autorius, buv. baletu administratorius.

A. Butkus author of the article on the Ballet of the Lithuanian State Theatre.

Dubeneckienė; o tų pačių metų rudenį "Vilkolakiu" patalpose, kuriose vėliau buvo Kauno Konservatorija, pradėjo veikti pirmoji baletu mokykla. Šios mokyklos mokiniai vėliau sudarė mūsų būsimo baletu branduolį.

Tada statytose operose Traviata, Demonas, Eugenijus Onieginas, Gegužės karalaitė, Faustas, Carmen, Rigoletto, jau šoko Dubeneckienės baletu mokyklos mokiniai.

Kiek vėliau Dubeneckienės pradėtajį baletu mokymo darbą tęsė baletmeisteris P. Petrovas.

Deja, prabėgo net penkeri metai, kol mūsų baletas, kaip savitovus teatras, istengė atverti pirmąjį savo istorijos lapą.

1925 m. gruodžio mėn. 4 d., diriguojant J. Tallat-Kelpšai, buvo pastatytas pirmas baletu spektaklis "Coppelia".

Tame spektaklyje dalyvavo — Jovaišaitė, Malėjinaitė baletmeis-

Baigę Obuchovo baletu studiją — apačioje, i- dešinė: V. Germanavičius, S. Velbasiš, M. Vansevičius, vidury A. Obuchovas; stovi — V. Aukščiūnas, P. Baravykas, H Jagminas.

Graduates of the Ballet Studio of Obukhov in Kaunas with the maestro in their midst.

To pasėkoje pagrindines partijas pamažu perėmė ir įvairiuose baletu spektakliuose šoko: Babuškinaitė - Vasiliauskienė,

Jovaišaitė - Olekienė, Juozapaitytė, Kublickaitė, Malėjinaitė, Sabaliauskaitė, Sventickaitė, Šle-

R. Wagnerio operos "Tanhauser" bakchanalijos scena L. Valst. Teatre. Lithuanian State Opera production of Richard Wagner's opera Tannhauser — here members of the ballet perform the Bacchanal scene.

Lietuvos Valst. Operos Baletas - studija su mokytoju Pavlovu 1925 metais.

The studio of the Ballet of the Lithuanian State Theatre with maestro Pavlov (1925).

petytė, Žalinkevičaitė - Kačinskienė, Aukščiūnas, Bandzevičius, Kelbauskas, Liepinas, Velbasiis ir kt.

Solo partijas šoko: I. ir V. Adomavičiūtės, Čeglokovaitė, Drazdauskaitė, Eidrygevičiūtė, Kaliskienė, Saikauskaitė, Sarnauskaitė, Smolskaitė, Zateplinskaitė, Baravykas, Beriozovas-Beržaitis, Butkus, Jagminas, Knitaitis, Modzeļiauskas, Tamošiūnas, Vasiliauskas ir kiti.

Nuo baletu išikūrimo iki 1940 metų, atseit, penkiolikos metų bėgyje, buvo pastatyta 38 baletai. Pamažu publika baletą pamėgo, pradėjo juo vis daugiau ir daugiau domėtis. Užtat į teatro repertuarą kas savaitę įtraukdavo ir po baletu spektaklį.

Tame pat laikotarpyje baletas dalyvavo ir 41-name operos spektaklyje, o taip pat ir keliuose dramos vaidinimuose.

Buvo pastatyta ir keletas lietuvių kompozitorių sukurtų baletų, būtent: *Pakalnio* Sužadėtinė, *Bacevičiaus* Šokių sukuryje, *Gruodžio* Jūratė ir *Kastytis*, *Dvariono* Piršlybos ir *Karnavičiaus* Lietuviškoji rapsodija.

Šalia to buvo ruošiami dar šie baletai: *Gaidelio* Čičinskas, *Jakubėno* Straublys, *Vaiva* ir *Perkūnas*; deja, šie pastarieji dėl karo įvykių ramos šviesos neišvydo.

Garsas apie aukštą Lietuvos baletu lygį pamažu plačiai pasisklido ir užsienyje. 1935 m. mūsų baletas buvo pakviestas triju savaičių gastrolėms į Monte Carlo Casino teatrą ir 4-rių savaičių

B. Kelbauskas

M. Juozapaitytė

O. Malėjinaitė

T. Kublickaitė

T. Babuškinaitė-Vasiliauskienė

J. Jovaišaitė - Olekienė

E. Bandzevičius

Irena Sprindienė-Eidrygevičiūtė ("Šeherezadoje")

From the first "crop" of leading dancers of the State Theatre in Kaunas.

Scena iš "Pikų Damos". T. Kublickaitė, klūpi H. Jagminas, stovi S. Modzeliauskas ir S. Velbasis.

A ballet scene from the opera "Pique Dame" (Soloist T. Kublickaitė has also made appearances in film productions of pre-war Berlin UFA Co.).

gastrolėms į Londono Alhambros teatrą, kuris talpina virš 5000 žiūrovų! Kaip tos gastrolės pavyko, leiskime vertinti to meto spaudai. Pietų Prancūzijos laikraščio "Eclair" recenzentas rašė: "Lietuvių baletas sutraukė pilnutėlę salę entuziastingos publikos. Neprisimenu, kad per paskutiniuosius kelerius metus Riviera būtų mačiusi tokį harmoningą ir gražų spektaklį".

Gastroliuojant Londone, teko išlaikyti ir sunkų egzaminą. Baletas menas Londone labai mėgiamas, o lankytojų skonis rafinuotas ir labai išlepintas. Mėnesio bėgįje mūsų baletas Londone davė net 32 spektaklius! Didelis skaičius spektaklių be galo išsvargino visus šokėjus.

Londono "Morning Post" rašė: "Lietuvos baletas sėkmingai skina sau kelią išlepintoje anglų publikoje. Propagandos atžvilgiu jo gastrolės labai naudingos Lietuvai."

Šia proga tenka pastebėti, kad Londono gastrolių metu įvyko baletas "Nykštukas granadierius" premjera. Įdomiausia, kad šiam baletui muzika sukūrė anglų konsulas Kaune T. Preston.

Šokėjos baletė "Sužadėtinė", komp. J. Pakalnis, baletmeisteris B. Kelbauskas, dail. V. Andriušis (1944).

Iš kairės — I eil.: T. Pagodlnaitė, T. Kublickaitė; II eilė: N. Vyčaitė, V. Adomavičiūtė, M. Juozapaitytė; II eilė: I. Adomavičiūtė, G. Čeglovaitė, A. Ruzgaitė, J. Drazdauskaitė, A. Šlepetytė, Giedraitytė, Šadzevičiūtė.

Some performers of the ballet "Fiancee", which was staged by B. Kelbauskas to the music of J. Pakalnis.

Kaip matome, tuometinis mūsų baletas lygis buvo labai aukštas. Mūsų baletas drąsiai galėjo varžytis su geriausiais to meto Europos baletų vienetais.

Deja, nelemti 1939-1945 m. karo įvykiai visus ateities planus, visas svajones sugriovė. Apie du trečdaliai baletų artistų, artėjančios karo audros buvo nublokšti į Vokietiją.

1947 m. kilo mintis buvusius Valst. baletu šokėjus, iki tol gyvenusius išsiblaškičius įvairiose stovyklose, sukviesti į Augsburgą.

Entuziazmo visiems netrūko, tad dar tą pačią 1947 m. liepos mėnesio 28 dieną Augsburg-Liudwigsbau teatre įvyko baletas "Coppelia" premjera.

Spektaklį dirigavo Kučiūnas; dekoracijos piešė dail. Vilimas; baletą paruošė Bandzevičius; režisūros padėjėjas — Butkus.

Spektakliuose dalyvavo: Babuškinaitė, Šlepetytė, Velbasis, Liepinas, V. Adomavičiūtė, Čeglovaitė, J. ir R. Drazdauskaitės, Dobertaitė, Eidrygevičiūtė, Kaliskienė, Makūnaitė, Pagodlnaitė, Smolskaitė, Šadzevičiūtė, Vasiliauskas, Ambrazas, Čunovas Modzeliauskas, Puodžiūnas ir kt.

Simas Vebasis

Naujai sudaryta trupė nesnaudė, vyko iš stovyklos į stovyklą, visur su dideliu pasisekimu ruošdama baletu spektaklius.

1947 metų birželio mėn. Lietuvos baleto artistų suvažiavimas Augsburgėje, Vokietijoje. Buvo nutarta statyti baletą "Coppelia".

Sėdi iš dešinės į kairę: J. Šadzevičiūtė, Z. Smolskaitė, A. Šlepetytė, N. Kalinskienė, T. Babuškinaitė-Vasiliauskiene, R. Drazdauskaitė, J. Drazdauskaitė, V. Adomavičiūtė, G. Čeglokovaitė, T. Dobertaitė; stovi: J. Vytėnas, "Žiburių" redaktorius, A. Butkus, P. Maželis, operetės artistas, J. Vasiliauskas, B. Čunovas, V. Rataiskis, dailininkas, Brazdylis, A. Liepinas, J. Puodžiūnas, S. Velbaisis, S. Modzeliauskas, S. Kalvaitis, baleto akompaniatorius.

Members of the Lith. Ballet who convened in Augsburg, Germany, in June 1947 to produce "Coppelia" in exile.

Užėjus emigracijos bangai, baleto šokėjai, nors ir išsibarstę po platųjį pasaulį, bet daugiausia jų atsidūrė Jungtinėse Amerikos Valstybėse.

Daugelyje vietų jie įsteigė baleto studijas ir ugdo naujas baleto atžalas, o gal net ir pasaulinio garso žvaigždes!..

J. Adomavičiūtė turi savo studiją Caseyville, Ill.; dar Illinois v. gyvena T. Dobertaitė-Danilevičienė.

T. Babuškinaitė — Bostone; Bandzevičius — Lubbock, Tex. Kaliskienė — San Diego, Calif. Liepinas — Miami, Fla; Smolskaitė — Toronto, Ont., Canada; dar Kanadoje gyvena V. Radzevičiūtė;

Velbaisis turėjo studiją Chicagoje; dar čia gyvena A. Butkus, I. Eidrygevičiūtė;

J. Ambrasas ir Drazdauskaitė turėjo studiją Australijoje; čia dar gyvena kita sesuo Drazdauskaitė (sėtersys J. ir R.);

Kitur gyvena:

New Yorke: A. Šlepetytė, G. Čeglokovaitė, L. Mačiūnienė, S. Modzeliauskas.

Clevelande: E. Stančikaitė. Londone: J. Makūnaitė, N. Beriozovas-Beržaitis.

Pietų Amerikoje: Giedraitytė. Lenkijoje: Galočkinaitė, Miliūnas.

Už Lietuvos mirė: V. Adomavičiūtė, T. Kublickaitė, O. Zateplinskaitė, K. Knitaitis, J. Vasiliauskas.

Šių metų sausio mėn. 30-31 dienomis Chicagoje buvo iškilmingai paminėta Lietuvos Valsybinės Operos auksinė gyvavimo sukaktis.

Ta proga Čiurlionio Galerijoje buvo suruošta speciali foto paroda, kurioje šalia operos buvo išstatyta ir daug baleto nuotraukų.

Tikrumoje Lietuvos baleto užuomazga prasidėjo jau su pirmuoju operos ("Traviatos") spektakliu, tačiau trūko dar penkeri metai, kol mūsų baletas, užsiauginęs pakankamą prieauglį, įstengė pasirodyti kaip atskiras vienetas. Baletas ir opera, tai kaip brolis ir sesuo. Būtų buvę labai gražu ir prasminga, kad švenčiant Lietuvos Valsybinės Operos auksinę sukaktį, ta pačia proga ir Lietuvos Baleto sukaktis

būtų buvus paminėta. Gaila, taip nebuvo.

Tebūna skirtas tam bent šis iliustruotas reportažas.

Lietuvos Valst. Baleto artistų grupė prie Valst. Teatro Kaune 1930 m., prieš išvykstant gastroliuoti į Šiaulius, kur atliko "Coppelia".

Iš kairės — I eil.: S. Dautartas, rež. padėjėjas, J. Vasiliauskas, O. Malėjinaitė (du pas. mirę), E. Bandzevičius, L. Mačiūnienė, M. Sarnauskaitė (mirus), M. Juozapaitytė, B. Kelbauskas; II-je eilėje: G. Stupelīs, baleto akomp., A. Abzlatavičienė, A. Butkus, šokėjas ir adm.

Members of the Ballet of the Lithuanian State Theatre in front of the Theatre Building in Kaunas.

VEIDAI IR VAIZDAI

(Faces & Places)

Žurnalo sukakties proga buvo surengta Toronte moterų dailininkių paroda — su aliejaus, akvarelės, grafikos, koliažo ir skulptūros darbais dalyvavo E. Docienė, S. Kviečienė, V. Stančikaitė-Abraitienė, M. Stankūnienė, N. Palubinskienė, J. Paukštienė, V. Pazukaitė, A. Tamošaitienė, A. Zubienė, H. Žmuidzinienė, M. Žymantienė. Prisiminta, kad Lietuvoje prieš 33 metus įvyko pirmoji lietuvių moterų dailės paroda, surengta Katalikių Moterų org-jų sąjungos.

Commemoration of a double anniversary of the Lithuanian Women's magazine "Moteris" (Woman): 50 years since it started, in Vilnius (1920), and 15 years of its continued publication in Toronto, Canada (1955).

▲ "Moters" žurnalo red. kolegija: (iš k.) E. Krikščiūnienė, J. Kairienė, A. Yčienė, red. N. Kulpavičienė, administratorė B. Pabedinskienė, Z. Daugvainienė (vidury), Z. Didžbalienė, L. Murauskienė.

Editorial staff of "Moteris".

◀ "Moters" užrnalo sukaktuvinės vakarienės svečiai (iš k.): V. Anysienė, dr. M. Anysas, gen. kons. dr. J. Žmuidzinas, dail. H. Žmuidzinienė, kun. dr. P. Garšva, "Tėviškės žiburių" red., dr. J. Sungaila, dr. O. Gustainienė, dr. A. Kulpavičius, N. Kulpavičienė, "Moters" red.

Sponsors, guests, staff executives and collaborators attend a dinner ceremony of "Moters"

Foto M. Pranevičius

Paminėta dviguba "Moters" žurnalo sukaktis: 50 metų nuo pirmojo nr. išleidimo Vilniuje (1920) ir 15 metų kaip žurnalas eina Toronte Kanadoje (nuo 1955).

Surengtoje vasario 27 d. iškilmingoje vakarienėje dalyvavo kviešti svečiai, rėmėjai ir bendradarbiai. Po sveikinimo ir kalbų buvo nagrinėta "moters išsilaisvinimo" klausimas; šias diskusijas pravedė J. Kairienė, A. Kuolienė ir A. Sungailienė.

Detroito Lietuvių Kultūros Klubo valdyba ir veiklesnieji nariai metinio susirinkimo proga kovo 21 d. — Iš kairės I eilėj: Joana Švobienė, Elena Musteikienė, garbės nariai — Alpas Galvydis, Rožė Bilaitis ir Vladas Mingėla, Marcelė Grinius; II eilėj: klubo pirm. Antanas Musteikis, Tarpt. Institute L. K. K. atstovė-ryšininkė Stefa Kaunelienė, sekr. Jurgis Šenbergas, vicep. Lidiya Mingėlienė, išd. pavad. Juozas Augaitis, Marijonas Šnapštys, vicep. Ann Neilon, Jonas Švoba, išd. Mirga Michaels-Mikulionis. (Trūksta I sekr. Vinco Tamošiūno).

Šis kultūros klubas daug pasidarbavo ir nusipelnė per 19 metų Tarpt. Institute rengdamas liet. dailininkių ir tautodailės parodas, tikslu supažindinti amerikiečius su Lietuvos kultūra, menu, jos problemomis. Vėliau panašios parodos imtos ruošti amerikinėse miesto bibliotekose ir stambiu (pvz., Hudson) prekybos bendrovių salėse. Kasmet ruošiamos Kalėdų egulės Detroito miesto istorijos muziejuje.

Foto K. Sragauskas

Annual meeting of representatives and Board members of the Lithuanian Cultural Club in Detroit. The Club is pioneering in its 19th year promoting exhibitions of Lithuanian folk art and artists for American viewers.

New Britaino moterų sektetas "Svajonė". Iš kairės: Geraldina Genzer, Dorothy Gužauskas, Martha Laughford, Bette Liudžius, Nina Stasaitis, Aldona Stasiulevičius. Prīe pianino sekteto vadovas Jonas Beinorius.

Sektetas (ir Hartfordo taut. šokių grupė, vad. Rūtos Jurkevičiūtės) atliko meninę programą L. K. M. surengtoje LAP klubo salėje popietėje Simo Kudirkos žygiui atminti.

Po oficialios dalies, kurią pradėjo ir pravedė M. Petrauskienė, sekė du "Svajonės" pasirodymai. Sektetas padainavo: J. Beinorius Bet i kur, A. Pociaus Beauštanti aušrelė, J. Beinorius Lina i tu ir antrą kartą išėjusios — S. Balsio Dainelė apie tiltą, A. Brazinsko Nemunėlis, A. Pociaus Oi, džium džium J. Naujalio Burtai.

Grupė gerai išlavinta, susidaīnavusi; dainos publikai taip patiko, kad keletą mėn. pridėti bisui.

Už bilietus ir aukomis surinkta 204 dol.; 100 dol. įnešta Lietuvių Fondui Simo Kudirkos vardu (likusieji paskirstyti parengimo išleidoms ir mažesnėms aukoms Kultūros židiniui New Yorke ir kt.).

Foto A. Jaras

New Britain's female sextet "Svajonė" (Dream) is performing, with its director at piano, during the concert part of a meeting to honor Simas Kudirka, the Lithuanian sailor.

LIETUVIŲ DIENŲ žurnalo ir knygu PLATINTOJAI

J. A. V-se

Brooklyn, N. Y. — "Darbininko" adm-ja.
So. Boston, Mass. — S. Minkus
Chicago, Illinois — Balyz Brazdžionis,
'Draugas', 'Marginiai', 'Terra' Gifts
International.
Cleveland, Ohio — "Dirva", V. Rociūnas
Detroit, Mich. — "Gaiva", "Neringa".
St. Anthony's Parish Library.
Grand Rapids, Mich. — J. Belinis.
Kenosha, Wis. — B. Juška.
Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas.
Putnam, Conn. — Immaculata Conception
Convent.
Rochester, N. Y. — A. Sabalis.
Waterbury, Conn. — "Spauda".
Woodhaven, N. Y. — "Romuva".

Anglijoje

Kew, Surrey — "Dainora".
Bradford, Yorks — Kun. J. Kuzmickis.

Australijoje

Adelaide, Edwardstown — A. Kubilius.
W. Brunswick — A. Vingis.
St. Kilda — N. Butkūnas.
Sydney — Kun. P. Butkus.

Italijoje

Roma — Mnsgr. V. Mincevičius.

Kanadoje

Toronto, Ont. — V. Aušrosas, A. Kuolas,
P. Misevičius.
Montreal, Que. — P. Rudinskas, (Parish
Library)
Sudbury, Ont. — Kun. A. Sabas.

Venecueloje

Caracas — Kun. A. Perkumas.

ADMINISTRACIJA RAŠO

Garbės prenumeratos mokesčiai \$12
už šiuos metus atsiuntė:
J. E. Casserley, Los Angeles;
Ona Ivaškienė, So. Boston;
Dr. J. Kazickas, New Rochelle;
K. Miškinienė, Rochester;
J. Truškauskas, Los Angeles.

ŽURNALUI PAREMTI AUKOJO:

\$3.00 — M. Cibas iš Great Neck.
Po \$2.00 — J. Budrevičius, Stam-
ford, CT, J. J. Butkus, Bridgeport,
CT, S. Dabkus, Toronto Canada,
A. Kaunas, Brooklyn, NY, A. Kve-
daras Iselin, N.J., Orvydas, Chic-
ago, Ill., V. Baziulis, Cleve-
land, OH, J. J. Butkus, Bridgeport,
CT, H. Gavorskas, Venezuela, Č.
Gedgaudas, Santa Monica, CA, L.
Gudelis, Hot Springs, AR, A. R.
Igaunis, Waterbury, CT, J. Kani-
šauskas, Chicago, Ill., Dr. B. Kasa-
kaitis, Chicago, Ill., A. Kaunas,
Brooklyn, NY, Dr. A. Kriukiėnas,
Milton, MA, A. Kvedaras, Iselin,
NJ, B. Lukas, Worth, IL, S. Ra-
džiūnas, Omaha, NB, L. Simaitis,
Chicago, IL, V. Stankauskas, Cle-
veland, OH, J. Žemaitaitis, Water-
bury, CT, J. Žemaitis, OH.
Po \$1.00 — A. Juodka, Chicago,
Ill., F. Urbanavičius, Coraopolis,
PA.
Administracija visiems nuošir-
džiai dėkoja.

LIETUVIŲ RADIOJOS PROGRAMOS,

kurios bendradarbiauja su "Lietuvių Dienomis"

Los Angeles, Calif.

KALIFORNIJOS LIETUVIŲ RADIOJOS
LITHUANIAN MELODIES
Stotis KTYM, banga 1460 AM
Šeštadieniais 12—12:45 val. p. p.
Liet. Radijo valandėlės klubo pirm. Stasė
Pautienienė; vicep. A. Skirius, išd. Juozas
Mitkus, sek. L. Balvočius. Programos ved.
S Pautienienė,
841 Stanford St., Santa Monica, Ca. 90403
Telef.: 828-3779

Baltimore, Md.

"RADIO PROGRAMA LIETUVIAMS"
Girdima Marylande ir Washington, D.C.
Sekmadieniais 10 — 11 val. ryto
per FM radijo stotį WFMM 93,1 mgcl.
Programos vedėjai: Albertas Juškus,
4515 Wilmslow Rd., Baltimore, Md. 21210
Tel.: 366-4515
Kęstutis Laskauskas, 1312 Birch Ave.,
Baltimore, Md. 21227; Tel.: 242-1779

So. Boston, Mass.

Lietuvių Radijo valanda
LAISVĖS VARPAS
Sekmadieniais 11 — 12 val. priešpiet.
AM 1430 klc., FM 107.9 megaciklų
WHIL Boston, Mass. 02155
Petras Viščinis, vedėjas,
173 Arthur St., Brockton, Mass. 02402
Telefonas: 586-7209

LIETUVIŲ RADIOJOS KORP. PROGRAMA

Seniausia liet. radijo programa Naujojoje
Anglijoje, veikianti nuo 1934 m. bal. m.,
vedama Stepono ir Valentinos Minkų, gir-
dima sekmadieniais 1 val. — 1 val. 30 m.
Boston, Mass. — WLYN - 1360
Programoje: pasaul. žinių santrauka, muzi-
ka, dainos ir Magdūtės pasaka.
502 E. Broadway, So. Boston, Mass. 02127
Telefonas: AN 8-0489

Chicago, Illinois

SOPHIE BARCUS RADIOJOS ŠEIMOS PROGRAMOS

Kas rytą nuo pirmadienio iki penktadienio
10 val. — 11 val. priešpiet.
Šeštadienį ir sekmadienį 8:00 — 9:30.
"Vakaruškos" pirmad. vak. 7:00 — 8:00.
Visos programos iš
WOPA stoties 1490 klc. A. M. 102-7 F. M.
7159 S. Maplewood, Chicago, Ill. 60629
Tel: HEMlock 4-2413.

MARGUTIS

Seniausia liet. radijo programa Amerikoje.
Įsteigta muz. A. Vanagaičio 1928 m.
Kasdien 8 val. — 9 val. vakaro
(išskyrus šeštadienius ir sekmadienius)
Programos vedėjas Petras Petrutis.
Transliuojama iš nuosavos studijos
2422 W. Marquette Rr., Chicago, Ill. 60629
Telefonai: GR 6-2242; GR 6-2271.

ANTANAS F. SKIRIUS

REAL ESTATE — TAX SERVICE INSURANCE

Jei reikia apdrausti
namus, automobilį, gyvybę ir pn-
pirkti ar parduoti nuosavybę,
Telefonuokite NO 4-2919
arba apsilankykite įstaigoje
4366 Sunset Blvd., Los Angeles,
California 90029.

LITHUANIAN RADIO FORUM

Bi-Lingual Civic program in English
and Lithuanian
Produced by Anthony J. RUDIS
Listener Participation Program
PHONE 445-6842 and ask a question
Saturday 8 p. m. to 9 p. m.
WXRT-FM 93.1 MHz.
Address: 9339 S. Oakley Chicago, Illinois

Cleveland, Ohio

Lietuvių Radijo Proroma
TĖVYNĖS GARSAI
Girdima penktadieniais 8—9 val. vakaro
per WXEN-FM stotį 106,5 mc..
Vedėjas Juozas Stempuzis.
4249 Lambert Rd., Cleveland, Ohio 44121
Telef.: 382-9268.

Detroit, Mich.

LIETUVIŠKŲ MELODIJŲ RADIOJOS VALANDA
WMZK-FM banga 98 mc
Pirmadienį — trečiadienį — penktadienį
nuo 8:00 iki 9:00 vakare
Vedėjas — Ralph Valatka
Telefonas: 537-5550.
17696 Warwick, Detroit, Mich. 48219
Arba Briedis, Realty Tel. 883-5244.

LIETUVIŠKAS BALSAS-LITHUANIAN VOICE

WQRS-FM stotis. Banga 105.1 mc.
Sekmadieniais 8 val. — 9 val. ryto.
Išlaiko Radijo Klubas.
Klubo pirm. — inž. Vacys Urbonas.
17175 Gaylord Ave., Detroit, Mich. 48240
Telefonas: KE 7-9642.
Programos redaktoriai ir pranešėjai:
Jonas Kriščiūnas — 846-4245; Kazys Go-
gelis — 535-6683; Rožė Ražauskienė —
278-1353; Stasys Garliauskas—TA 6-1385;
Antanas Janušis — VE 5-8317.

Hartford, Conn.

"TĖVYNĖS GARSAI"
Connecticut vlst. liet. kultūrinė valandėlė
WBMI - FM 95.7 mc.
Kiekv. sekmadienį 12 val. — 1 val. p. p.
Programos vedėjas A. Dragūnevičius.
273 Victoria Rr., Hartford, Conn.
Telefonas: CH 9-4502.

New York - New Jersey

"LIETUVOS ATSIMINIMŲ" radijo valanda
girdima kiekv. šeštad. 5 — 6 v. p. p.
iš New Yorko stoties WEVD — 1330 klc.
ir 97.9 meg. FM.
Direktorius Jokubas J. Stukas,
1467 Force Dr., Mountainside, N.J. 07092
232-5565. (Code 201)
Kultūrinė lietuvių radijo valanda anglų k.
per SETON HALL Un-to stotį WSOU-FM
pirmad vak. 8:05 — 9:00 — 89.5 mg.
Vedėjas J. J. Stukas.

"LAISVĖS ŽIBURYS"

Girdima kiekvieną sekmadienį
nuo 9 iki 10 val. ryto
iš WHBI stoties 105.9 FM banga.
Adresas: Romas Kezys, 62-15 69 place,
Middle Village, N.Y. 11379.
Telefonas: TW 4-1288.

— Visiems mūsų prenumerato-
riams primename, kad jau pats lai-
kas siūsti prenumeratos mokesčių už
1971 metus.

Philadelphia, Pa.

Lietuvių Bendruomenės Radijo Programa
BENDRUOMENĖS BALSAS
Stotis WTEL — 860 kilocycl.
Šeštadieniais nuo 1:30 iki 2:30 p. p.
Kultūrinės apžvalgos, žinios, vietos kroni-
ka, muzika ir skelbimai.
Programas tvarko ir praveda
redakcinis kolektyvas.
Rašyti: "Bendruomenės Balsas"
1203 Green St., Phila., Pa. 19123.
Telefonas: PO 5-0932.

Pittsburgh, Pa.

The First Lithuanian Radio Program in
Pittsburgh, Penn.
Pittsburgh, Penn. — WPIT - 730 klc.
Sekmadieniais 12 val. — 1 val. p. p.
Programos vedėjai:
Povilas ir Gertruda Dargiai.
Visais reikalais kreiptis:
2040 Spring Hill R., Pittsburgh, Pa. 15216

Rochester, N. Y.

Kultūrinė lietuviška valandėlė
Sekmadieniais 6 val. popiet.
per WCMF-FM, 96,5 mc.
Išlaiko Lietuvių Radijo Klubas.
Klubo valdyba: Pr. Puidokas, pirm., 580
Wilkins St., (14621); A. Cieminis, vicep.;
R. Kiršteinas, sek. 229 Nester St. (14621);
V. Žmuidzinis, išd., L. Laukaitienė, narė.
Programų vedėjai: O. Adomaitienė, A.
Cieminis, V. ir N. Draugeliai, A. Dziako-
nas, St. Ilgūnas, R. Kiršteinas, Br. Krokys,
V. ir B. Litvinai, J. Šipaila, D. Šiurilienė,
V. Žmuidzinis.

Waterbury, Conn.

LIETUVIŲ RADIOJOS PARTIJA
WBRY, Waterbury, 1590 kilocycles.
Kiekvieną šeštadienio vakarą 6:10—7:00.
Programos vedėjas ir direktorius
John D. Adams (Adomaitis).
5 Harriet Ave., Waterbury, Conn. 06708.
Telefonas: 753-8898.

Montreal, Canada

LIETUVIŠKAS PUSVALANDIS
Kiekvieną trečiadienį nuo 11 val. v.
CFMB stotis — Banga 1410.
Programos vedėjas L. Stankevičius.
1053 Cr. Albanel, Duvernay, P. Q. Canada
Telefonas: 669-8834

Toronto, Ont., Canada

TĖVYNĖS PRISIMINIMAI
7 radijo programos savaitėje
Kasdien nuo pirmadienio iki penktadienio
4 — 5 val. p. p.
Trečiadienį vak. 7 — 8:15 v. v.
Šeštadienį 3 — 3:30 val. p. p.
Visos programos transliuojamos iš
Toronto stoties CHIN, banga 101 FM
Programos vedėjas Jonas R. Simanavičius.
175 Parkside Dr., Toronto 3, Ont.
Telefonas: 534-1274.

Roma, Italia

ROMOS RADIJAS
Transliuojama kasdien nuo 20 val. 50 min.
iki 21 val. 10 min. Vidurio Europos laiku,
41,15 ir 50,34 metrų bangomis.
Vedėjas Dr. J. Gailius.
Circonvallazione NOMETANA 162.

Vatikanas, Italia

Programa transliuojama 8 kartus savaitėje.
Sekmad. rytais 10:30 - 11:00 Lietuvos laiku
ir kiekv. vakarą 20:15 - 20:30 Lietuvos laik.
Bangos: 31, 25, 19 ir 196 metrų.
Vedėjas Kun. Dr. V. Kaziūnas.
Adresas: Sezione Litvana, Stazione Radio
CITTA DEL VATICANO.

▲ Participants of the Lithuanian Ballet that toured the Riviera in 1935, performing at Monte Carlo. Amongst them is Rene Blum, director of the Monte Carlo Casino, M. Dobužinskis, V. Nemchinova (now directing a ballet studio on Broadway, New York City).

An Attempt to Escape to Freedom Cannot be Considered a Crime

“Unofficial sources from Moscow reported on January 31st that the “Lithuanian Supreme Soviet” had on that day commuted the death sentence of Vytautas Simokaitis, the 34-year old Lithuanian who made an attempt to divert a Soviet plane to Sweden on November 9, 1970.” The sentence, according to the sources cited by the New York Times, was commuted to 15 years in a prison camp, the maximum term of confinement under Soviet law.

The case of Simokaitis and his wife drew worldwide attention. Letters asking for clemency for Mr. and Mrs. Simokaitis were sent to Moscow from various quarters ranging from the Vatican to assorted “radical” professors in the United States. Mr. and Mrs. Simokaitis were also the subject of a debate in the Consultative Assembly of the Council of Europe on January 21st, in Strasbourg, France. The

Assembly was discussing the newly signed convention concerning treatment of hijackers of airplanes, when its chairman, O. Reverdin, agreed to put the Simokaitis case on the agenda.

The Turkish delegate to the Assembly, Prof. M. Yalcon, presented a report on the fate of Pranas and Algirdas Brazinskas, who had managed to divert a Soviet airliner to Turkey on October 15, 1970. Prof. Yalcon gave a detailed account of the Soviet efforts to have the Brazinskases extradited. He asserted that an attempt to escape to freedom from a dictatorially ruled country cannot be considered a crime.

Dr. Pitterman, head of Austria’s Socialist Party and chairman of the Socialist International, agreed to idea that hijackers should be punished, but not by death. He also said that extradition should not be automatic. His proposal was that

Iš Lietuvos Valstybinio Baletu gastroliu Monte Carlo 1935 metais.

Apat. eilėj iš dešinės į kairę — Ad. Butkus, šokėjas ir administratorius, N. Zvierevas, baletmeisteris, J. Ambrasas, J. Jovaišaitė-Olekienė, P. Volkovas, I. Eidrygevičiūtė, In. Sarnauskaitė, E. Vyčaitė, N. Augūnas, vyr. scenos operatorius; 2-oj eilėj — T. Kublickaitė, E. Bandzevičius, S. Tamošiūnas, B. Kelbauskas, B. Čunovas, J. Drazdauskaitė, stovai — L. Hofmekleris, dirigentas, A. Obuchovas, J. Vasiliauskas, O. Zateplinskaitė, M. Dobužinskis, dailininkas, Nemčinovos teta, gen. Žukauskas, O. Malėjinaite, V. Nemčinova, Rene Blum, Monte Carlo casino direktorius, N. Kaliskienė, A. Gaidukaitė, M. Juozapaitytė, rūbininkė Marytė, P. Baravykas; paskutinėj eilėj — V. Aukščiūnas, N. Beriozovas-Beržaitis (Svetlanos Beriozovaitės tėvas), S. Velbasiš, T. Babuškinaitė ir V. Adomavičiūtė.

all Europe take the same steps it had taken to help the Jews sentenced in Leningrad, i. e. to protest against the death penalty imposed on Simokaitis. His suggestion drew the approval of the majority of the delegates. On the same day the Consultative Assembly of the Council of Europe sent a telegram to Premier Kosygin, asking that Simokaitis’ sentence be reduced. (E.)

LIETUVIŲ
DIENOS
LITHUANIAN DAYS

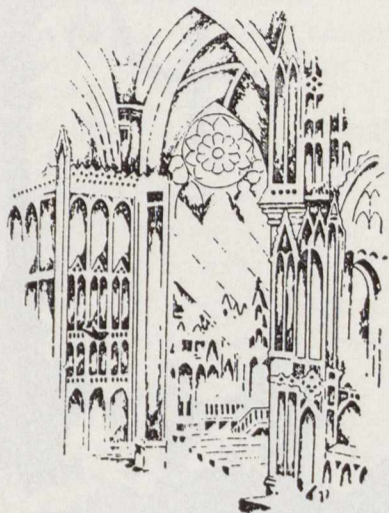
MAY

1971

RELIGIOUS DISCRIMINATION IN OCCUP. LITHUANIA

Priest Gets Year of Prison for Giving Religious Instruction

"Honorable Judges, You'll Have to Give an Account, Too"

In July, 1970, Rev. Antanas Šeškevičius was put on trial for teaching catechism to the children of Dubingiai parish (Lithuania). He was sentenced to one year of prison. Recently the text of Rev. Šeškevičius' defense has reached the West. Following are highlights from his statement:

"The prosecutor's office of the Molėtai region, in the bill of indictment 1/1970, conveyed to me on July 27, contains charges as follows:

"At the end of June and beginning of July, 1970, Šeškevičius used to assemble minors of the Dubingiai parish in the church and teach them catechism. Consequently, he committed a crime according to crime indications in clause 143, part 1, of the Penal Code of USSR."

Rev. Šeškevičius then goes on to refute the charges one by one. To the question if he had committed a crime against the constitution, he replied that both Christ and the Church have obligated him to teach. He cites clause 96 of the USSR Constitution which guarantees "for all citizens the recognition of the freedom to perform religious cults." Catechization, Rev. Šeškevičius goes on to say, is an essential part of the religious cults of the Catholic Church. Consequently he was fully entitled by the Constitution to teach religion to children.

"Have I broken the law?" The Presidium of the Supreme Soviet of the LSSR interprets the law separating the church from the state as meaning that "punishable" actions comprise the "organizing and systematic execution of religious teaching of minors in violation of set rules." Rev. Šeškevičius states that he has not broken the above law, since he did not "organize" religious teaching and did not conduct it "systematically". All he did

was to announce that he would examine the children who were about to receive the Holy Communion.

"Have I, in my teaching of catechism, violated the rules set by the law?" The answer is "no", since "such rules do not exist". Rev. Šeškevičius states that the judicial authorities read to him in the Russian language an instruction concerning the "application of laws to the cults", dated March 16, 1961. This instruction, he maintains, is not valid in Lithuania, since it has not been published by the Supreme Council. "How can the citizens adhere to it, if it has not been published?" Does not clause 23 of the Constitution say that "Lithuania's Supreme Soviet is the only organ issuing laws in the Lithuanian SSR?"

"Have I committed a crime against the teaching of Lenin?" Rev. Šeškevičius cites Lenin's assertion that "everyone" should be given the "full right not only to observe any kind of faith, but also to disseminate it" (Polnoye Sobranie Sochineniy, 5 ed., vol. 6, 365-6). Private teaching and learning of religion is also permitted by the USSR decree separating church from state, dated January 23, 1918 (para. 9). Rev. Šeškevičius then points to Poland, East Germany, Hungary and Czechoslovakia where religion is systematically taught in churches or church buildings.

"Have I committed a crime against the U. N. Declaration adopted by the Soviet Union?" Rev. Šeškevičius reminds that the USSR is one of the signatories of the Universal Declaration of Human Rights, article 15 of which guarantees the freedom... to manifest his religion or belief in **teaching**, practice, worship, and observance." Since the Declaration has been adopted by the Soviet State, Rev. Šeškevičius asks, why is it not put into practice? Freedom to teach religion is also guaranteed by the Convention against discrimination in education, signed on December 14-15, 1960, in Paris. "A priest is tried in a country which has ratified the convention", Rev. Šeškevičius says.

"Religious discrimination is being practiced in China and Albania", Rev. Šeškevičius states. "Must we follow these retarded countries, especially when we have such international obligations?"

Rev. Šeškevičius continues: "Although the Constitution, although Soviet laws and international conventions provide the freedom of conscience and religion, but prac-

Lithuanistics

HOW OLD IS LITHUANIA AS A NATION?

In 1939 the Assistant Professor of Anthropology at the Harvard University, Carleton Stevens Coon, had a pretty solid idea about the Lithuanians, as the following excerpt from his book "The Races of Europe" show:

"The Southeastern corner of the Baltic Sea is occupied by the Letts and Lithuanians, the only surviving speakers of the Baltic branch of Indo-European languages. Baltic is a member of the Satem division, closest to Slavic, and is at the same time the most archaic surviving form of IE speech. It was formerly once spoken by a number of the peoples, including the Prussians, who gave it up (? — VŠ) in favor of German at the time of the Teutonic Knights, and perhaps also the White Russians, who may have adopted the Slavic.

"Like the rest of the IE speaking world, the original Balts were presumably Nordics, representing a blend of some sort between Neolithic Danubians and Corded peoples; unlike other IE groups, however, they have left no sure skeletal remains from their early history with which to check this assumption. Their original home is believed to have lain between the territories of the Finns, Slavs, and early Germanic tribes; it probably lay north of the old Slavic territory in southwestern Russia, on the upper reaches of the Dniepr." (p. 360)

tically that religious freedom, especially in the area of children's education, is stuffed into a sack and tightened, so that only the tip of the nose sticks out to allow a little breathing. Such behavior denigrates the laws and provides opportunities for the foreign countries to attack our country."

"History shows that truth conquers, injustice loses," Rev. Šeškevičius continues. "Hitler destroyed innocent Jews, he condemned and killed 4000 priests for performing their duties. Today the condemned ones have been elevated, the murderers have been condemned and destroyed."

"Honorable Judges! History will evaluate your verdict, too. Truth will win, since it is eternal; he will win, who talks with truth. Please judge carefully and objectively, because you, too, will have to give a reckoning to the Eternal Truth..."

"To be condemned for performing the priest's duties is not a shame, but an honor," Rev. Šeškevičius concludes his defense statement. (Elta)

Modern Lithuanian views about the Aesti and ancient Lithuanians may be gleaned from the volume "Lietuviai IX - XII amžiais" (Lithuanians in the 9th - 11th centuries), written by an outstanding woman archeologist, R. Volkaitė-Kulikauskienė and published in Vilnius last year. It consists of 296 pages, 4 illustrations in color and 24 in black and white, also a map of the territory inhabited by some Baltic tribes around 1000 A. D.: kuršiai, skalviai, žemaičiai (Samogitians), žemgaliai (Semigallians), jotvingiai, aukštaičiai, sėliai, latgaliai. It also enumerates some 220 more or less well known ancient Lithuanian burials and hill forts (pilkalniai).

Kulikauskienė poses the question: "When can we begin to talk about Lithuanians as a separate recognizable nation? Written records are scarce. The name (Litua) first appears in the Quedlinburger Annals of 1009: 'St. Bruno, also named Boniface, an archbishop and monk, was killed by a blow on the head by pagans (Prussians) on the borders of Rus and Litua, and with 18 companions went to heaven on February 23.'

"Russian chronicles begin to mention Lithuania about the same time. Lavrentjev edition of the Primary Russian Chronicle says: 'in 1040 A. D. Jaroslav went against Litva'. Jaroslav (1019-1054) was the Grand Duke of Kiev. Another item in the Chronicle says under the year 1113 A. D. that Litva was a neighbor of Kievan Rus."

Until then, Kulikauskienė notes, written records frequently mention Aisti (Tacitus' Astorum gentes, aesti, Eastland), but we are still unable to state definitely which tribes constituted the Aisti — whether the name was applicable only to the ancient Prussians, or included some other East Baltic people, also.

The opinion of Kulikauskienė is this: "The formation of a Lithuanian nation was a long and complex process. Its roots lie in the depths of some tribal confederations which alone furnish the foundations for forming a nation."

Since the Germans in 1009 A. D. and the Russians in 1040 A. D. speak of a "LITUA, LITVA" this gives strong grounds to surmise that a recognizable Lithuania was already being formed at that time.

Vyt. Širvydas

ARTIST'S WIFE

From a novel by Juozas Tininis

CHAPTER ONE

At noon on an Australian summer day a huge passenger ship enters the port of Sydney. It has come all the way from Europe to this strange land "down under". Her Swedish flag perched high upon a mast quietly flutters on a warm breeze that leisurely floats about the bay of the harbor.

All four decks of the ship are crowded with victims of war, — men, women, and children, — displaced persons they call them. And the government of Australia has decided to allow them to settle in this scarcely inhabited continent. The eyes of some of the passengers are radiant with joy that now at last they have left behind them their worries and shortages; others are rather fearful, sensing that never more shall they return to their native river banks of Nemunas, Vistula, Daugava, or to the shores of the Ilmen Lake. They all hope, however, to be welcomed by the exotic Australian continent with its numerous kangaroos and millions of rabbits.

I, Algis Vilmantas, am one of the passengers of the ship. I, too, am feeling somewhat uneasy. In my own country I had been a painter and don't know the sort of work I'll have to be doing in Australia. Dark thoughts enter my head — my head that already shows streaks of gray although I have seen the passage of only thirty summers.

As I stand on the uppermost deck I am amazed by the immensity of the steel-arched bridge of Sydney. Its single arch that spans the bay entrance appears to be reaching into the blue of the Australian sky. To either side of the bay the coastline reveals sights of the city, with a skyscraper here and there among the many lower buildings. It is not a savage country, I think, if it is adorned with towns of such charm.

A band appears on the shore playing a rousing march. Feelings of pleasure flood the souls of these displaced people. Could any one of them have expected the Australians to greet these homeless so ceremoniously?

Presently the immigration officers come aboard the ship. They are the first Australians that I have seen, handsome men with deep-tanned complexions and well-groomed. Expertly they check the passports of the newly arrived and presently allow the passengers to come ashore. My foot touches Australian soil for the first time and I don't know whether to be glad or sorry.

The travellers are now driven in trucks to the distant outskirts of Sydney to military barracks, which are built on poles so that snakes from the bushes growing around might not slither into the dwellings. Inside the barracks there are rows of iron beds that have not felt the warmth of human bodies for quite a long time.

The efficient personnel of the barracks management soon has the immigrants registered, has provided them with bedding, fed them a hearty supper and bid them a good night's rest. Not every one sleeps quietly, however; some are afraid that the scorpion or poisonous red-humped spider might crawl in. A bite from one of these would mean certain death indeed!

I awake to the flutter of swallows darting around the spacious barracks room, together with other unfamiliar Australian birds, obviously displeased that people have come here to dwell again.

Soon a gong is sounded in the courtyard. This means we must get up, make our beds and hurry to the mess hall for breakfast. In less than half an hour we are crowding into a large, primitive room where our empty stomachs are filled with Australian foodstuffs.

The following day the management of the barracks provides us with brand new clothing. The clothes are woven of pure Australian wool, but we appear not unlike a group of clowns because of their rich design and gorgeous colors and the misfitting sizes.

Temporarily we are not asked to work, being permitted to recover from the strenuous voyage. We much appreciate this gesture of the management since we had not anticipated such a display of civility.

Having little to do I promptly set out with few others of my comrades of fortune to inspect the city of Sydney. Many more women are seen than men strolling the streets. It appears that the daughters of Eve are held in greater esteem in this country than elsewhere: their bread is earned by the heads of the family. I take special notice of Australian women of marriageable age. They are beautiful girls, comparatively tall and slender. Yet there is a certain lack of spirituality in the expression of their faces. And their movements are not too graceful. Apparently some femininity is missing, that over all adornment of the fair sex.

The city is adorned by a number of parks whose main tree is the eucalyptus with its great width and many branches. With the ap-

proach of winter this tree loses its bark, and not its leaves. Another most unusual quality of this gum tree is that its wood will not burn. In the squares of the city statues of kings and queens, long dead, are gazing about from their pedestals. There were times when millions of people uttered their names in honor or even abuse. Wandering around thus I stroll into a suburb, the straight alleys of which are bordered with palm trees of low growth and reclining branches. Sydney surely is a beautiful city, I think.

Hungry and exhausted, I return to the barracks only in the evening. My countrymen with whom I had made the excursion around town soon settle down to bed after supper, while I take a seat on the barracks porch and watch the stars of the Australian sky. I wonder what fate they are deciding for me in this country.

Several days later it becomes evident that I shall have to perform any work that I am given here; such are the stipulations of the contract signed with representatives of the Australian government when I left Europe. A month passes, however, before agents appear in our barracks who represent several plants in Sydney. They select thirty men from among us. They pay no attention to the profession of the applicants. The most important thing is that the immigrant is able to accomplish any physical tasks assigned him.

I am selected for kitchen work in a public city hospital in Sydney. Here my tasks are to clean the pots, to prepare sandwiches for the physicians and to slice the bread every morning for the patients in all wards. Soon I display such skill in cleaning pots and pans that they shine like mirrors: the male cooks may glance into them to see whether they need a shave, and the females — whether it is time to renew the coloring of their lips and faces.

The chef of the kitchen is called Allan. I guess that he is not more than twenty-five years old. He is happy having reached his high position. A blond fellow. And constantly whistling Australian songs.

There are also two women working in the kitchen, Australians of middle age who prepare the desserts. One of them is so lean and skinny that her face looks like a dry sponge and is covered with deep wrinkles. The other one is so corpulent and tall that no ordinary chair can hold her weight. She is one of those women whom it is dangerous to oppose. She could press you to the kitchen wall and flatten you like a mosquito. When I speak to her I never dare to smile, fearing that she might take

my smile to be a sign of love. And she seems to be eagerly in want of love. In her arms a lover would very likely be cracked like a nut between prongs if he failed to comply with her wishes. No pleasure for me having women companions of this sort. I have nothing to feast my eyes on.

Eventually I find out that there is another Lithuanian working in the kitchen. He is Antanas Ruigas and does the smaller dishes and utensils. Under his care dishes become attractively bright, pans are painstakingly scrubbed, and glassware glistens crystal clear. Though his shoulders are burdened by only thirty-five winters he has not retained much hair on his balding head. It's hard to imagine why nature has punished him by taking away the adornment of his head at such an early age.

I am pleased by Antanas' frankness and sincerity. It is easy to become friends with such a person. Indeed, our friendship soon becomes deep rooted.

I am curious about his name and once, during our noontime rest, I ask him: "Tell me, which Anthony are you, the Egyptian or the Paduan?"

— The one which was tempted in Egyptian deserts by devil-sent naked girls. Except I'm like that hermit in name only. In his place I would not have despised those beauties!

— And I would have behaved in quite a different manner, too.

— How?

— I would have painted them. Just think, — the devil provides him with two of the most beautiful models free of charge, whereas he, the simpleton, does not care even to glimpse at the beauty of their forms. Of course, artists of our times try to recreate in paintings those Egyptian girls who brazenly but vainly tempted the hermit trying to lead him astray, showing them as graceful as they were, I imagine, during the time of their allurements.

— And how can you know that those temptresses were gracefully alluring?

— The devil avails himself of graceful and beautiful women only. Remember Marguerite from the opera "Faust".

— Are you by chance an artist that you understand models so well?

— Yes, you are right. Painting is my life's work. I have left many pictures behind, in Lithuania. And what was your profession, before you left your country?

— I was a high school teacher. My subjects were Lithuanian language and literature. I much regret having lost this profession. When scouring pans I do not feel the

Continued on next page

happiness that was mine in a classroom where twenty-five pairs of eyes would follow me around and as many pairs of ears would listen to me, treasuring every word that left my lips. It's hardly possible that I shall ever again have a chance to speak to students of my nation.

— And how do you like it here on the whole?

— Well, you know, I can't complain. I must be grateful, I suppose, that I wasn't directed to an iron foundry or a cane plantation where many of my fellow travelers had been taken. Why, where will you find another place of employment like this! You are allowed to eat here whatever your heart desires — grapes, dates, oranges, bananas, apricots — even honey and cream.

— So what of it? Your soul is still starving. I would be much more satisfied if I worked at a museum, let's say, even if I only worked at restoring paintings.

— The main thing at present is to fulfill our contract of work, then we shall try to find more suitable occupations. I might succeed in getting a teacher's job then, while you could set yourself up as a painter.

— As far as I know, there is no demand for artists in Australia. We'll see to that when we hit the bottom of the barrel, as the saying goes.

— You'd better speak English! — We are suddenly reprimanded by the female cook of the wrinkly complexion who is displeased at hearing a language she doesn't understand.

— We are Lithuanians and nobody can forbid us to speak our native language.

— You are living in Australia and must therefore use the language of this country. I can't understand what you are blabbering. Maybe you are saying something behind my back.

— I can assure you that we're not talking about you. And that your demand is unjustified. If you were to emigrate to China and would meet your own countryman there, how would you talk to him then: in English or Chinese?

The cook refuses to answer. Only her face shows more wrinkles. Antanas and I are deeply hurt by her silly remark.

One day I take a pleasant little walk after work downtown to the city park, and visit the Cathedral of Sydney, which is nearby. Its fine Gothic entrance beckons most invitingly and soon I find myself under the mystic arches of the sanctuary. The saints in the stained-glass windows look down upon me, their very solemn countenances guessing, I imagine, which one of them I am going to be saying my prayers to. I notice St. George on

one of the windows. Mounted, he is piercing with his spear the dragon who is about to devour the king's daughter. I kneel down and pray: "My blessed knight, preserve me from being bitten by snakes or scorpions on Australian soil! Let me not fall into the jaws of a shark while I am bathing on the beaches of Sydney!.."

I leave the Cathedral as twilight envelops the faces of the saints with darkness. Stepping into a tramcar I return to my suburb where I have rented a small apartment of two rooms; one for myself to live in, and the other one to serve me as a studio for my painting. I have decided not to give up my vocation and to use my spare time for painting. Why, I even have my palette which I kept close beside me all the way from Lithuania.

Hortensia and hibiscus shrubs grow at the entrance to my apartment: their flowers welcome me daily as I return from work.

(To be continued)

From the Lithuanian translated by A. Milukas

Swedish Film on Betrayal of Baltic Prisoners

Back in 1946, the Swedish Government extradited to the Soviets 146 Baltic soldiers. Among them were nine Lithuanians, 130 Latvians and seven Estonians. This betrayal of political refugees remains a black spot on Sweden's conscience. Some call it the biggest political scandal in Swedish modern history. The bitter debate generated by the betrayal continues to this day.

Two years ago, a young Swedish writer of Maoist persuasion, P. O. Enquist, tackled the subject in his voluminous novel **The Legionaires**. The novel served as a basis for a film, **Betrayal of Balts** (Baltut Lamingen), directed by Johan Bergenstrahle. Premiered in 1970, the film is a more objective depiction of the tragedy than the novel, although it too was criticized by the Balts in Sweden.

The film was not received well by the Swedish public. Some complained about the overabundance of suicide scenes; others avoided the film because of the painful memories it evoked. Professor G. Myrdal, a self-declared humanitarian guru, went on television in October to defend the crime of the Swedish Government. He was sharply rebuked by Professor Per Wieselgren (Dagens Nyheter, October 1970).

The Soviets tried to use the film for their own propaganda purposes and sent a radio and TV crew from Riga to Stockholm. But the Maoist tendencies of the film left them cool.

There is a rising pressure in Sweden for the publication of all acts and documents dealing with the betrayal of the Balts. (Elta)

IGNACAS DOMEIKA

By A. Bernotas

In the first chapter of this series of our conversation we mentioned that the ancient university of Vilnius released a numerous flock of well educated scholars, humanitarians, poets, writers and clergymen. As it is well known, at that time high school education was accessible only to persons of noble birth. In later years, though, at about the end of the XVIII century, some persons already managed to reach the Vilnius university who were not noblemen by birth. At first all lectures were given in the Latin language, but in later centuries the Polish language became dominant. Throughout the whole period, however, in the university of Vilnius the feeling, the old patriotic spirit of the Grand Dukedom of Lithuania prevailed amongst the scholars: even if they admitted being "natione Polonis", they never forgot to add "sed gente Lituanus".

Many poets and writers, who have written their works in the Polish language, have dedicated these works to "Lithuanian themes". Among many of such graduates of the university of Vilnius are to be mentioned: the historian Teodoras Narbutas, poet Julius Slovacki, another well-known poet Adam Mickiewicz, novelist Josef I. Kraszewski, author Ignacy Chodzko, architect Laurynas Stuka-Gucevičius, Julijus A. Pabrėža. Then followed poets who actually started writing in the Lithuanian language, such as Silvestras Valiūnas, Simanas Stanevičius, historian Simanas Daukantas, bishop Motiejus Valančius and many others. Some of the graduates of the university of Vilnius, after becoming professors themselves subsequently travelled abroad and taught in various foreign schools.

One such emigrant was Ignacas Domeika, about whom we like to talk in this article. Ignacas Domeika was born in 1801 in the district of Naugardukas (Eastern Lithuania). From 1812 to 1816 he attended the local school in a little town of Szczuczim. Then he entered the University of Vilnius and studied at the faculty of Physics and mathematics. He participated in the students' organization of "filarets", then forbidden by the Russian administration, for which activity he was banned to Zapole, district of Lyda, in 1823.

When in 1831 an insurrection against the Russian occupants broke out, Domeika joined the insurgents and became an adjutant to General Chlapowski. After an unsuccessful uprising, the insurgents crossed the frontier into Lithuania proper and led by General Gelgudas reached Eastern Prussia (the Territory of Klaipeđa). By the end of 1831 Domeika had reached Dresden in Germany, and in 1832 he settled down in Paris, France, where he attended the university of Sorbonne and

later the Ecole des Mimes (Mining Academy). He graduated from this school in 1837, then for a while lived in Alsace, and later emigrated to far-off Chile (South America). In Chile he was professor and taught in a newly opened Mining School at the town of La Serena. In 1847 he re-settled in the capital town of Santiago, where he was rector of the capital's University.

Upon his arrival to Chile, Domeika began studying the country's geology, mineralogy. He discovered unknown metals, such as domeikitis (named after him) and argneritis. He discovered in the Chilean Andes rich layers of copper, gold and coal. He also re-organized Chile's educational system after the one that had been in existence then in his country's capital, Vilnius.

In 1884 he came to visit his old country Lithuania, where he stayed for four years, but then went back to Chile, where he lived until his death in 1889.

He wrote numerous studies about geology, minerology and education in the Spanish, French, German and Polish. The state of Chile, evaluating his merits to the country, in 1885 minted a special medal with his likeness, one hill was named after him — Cerro Domeyko, one town in the northern part received the name of Puerto Domeyko. In 1954, commemorating his 150th birthday, Chile issued two postage stamps, one of which is reproduced here.

On the stamp his name is given in its Spanish transcription as Ignacio Domeyko.

Clem's Polskie Deli

★ Specializing in home made fancy groceries and choice meats.

★ Featuring Imported Krakaus Polish hams, beer, wine and groceries.

NOW

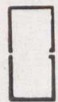
Daily from our own new BAKERY-KITCHEN

a variety of Polish pastries and other home made delicacies.

IT'S CLEM'S

3002 W. Florence Ave., Los Angeles 759-5058

LITHUANIANS MAKE NEWS

● Adam Kantautas of the University of Alberta Canada, was introduced by his institution already in February 1969 (v. "Lithuanian Days", p. 26) as having special interest and making research studies "into bibliographical sources for the study of Lithuanian History and Literature."

Over the interim period A. Kantautas had been amassing Lithuanian publications. He is presently being granted a Sabbatical year of leave from the University of Alberta which he intends to spend visiting North American universities in order to collect materials, books and articles, on Lithuanistics in foreign languages. The collected bibliographical data will then be published in book form.

● Alfredas Namejūnas, son of earlier immigrant Lithuanian parents, is editor of "Wisconsin Farmers Union News." He speaks his old country language quite well.

● Joquin Keštutis Padvalskis Šimkus has been appointed under-secretary of Argentine's Ministry of Economics and Labor, according to the local Lithuanian publication "Argentinos Lietuvių Balsas".

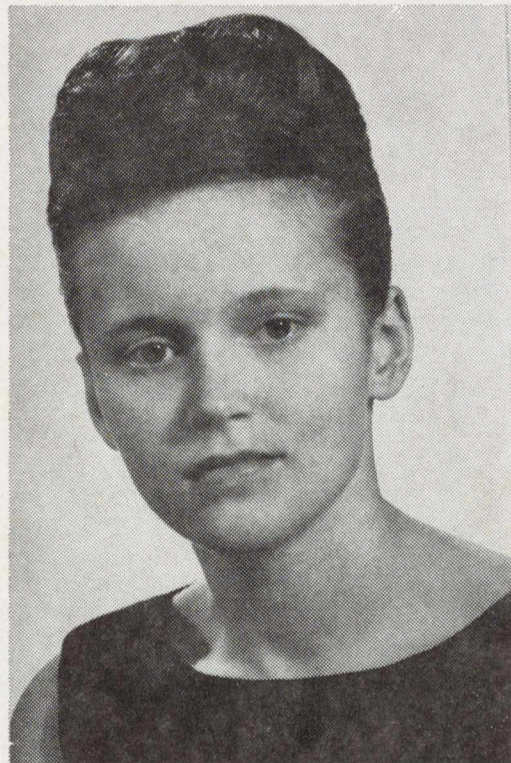
● Dr. Valeria Raulinaitis, has been assigned the directorship of Pittsburgh Veterans Hospital. A great, double achievement by a Lithuanian Mrs. Raulinaitis priorly headed a medical staff at a Veterans Hospital in Downey.

● Ruta Lee (Miss Rūta Kilmonytė) is expected to take summer leave from her intense TV activities, where she is co-host of TEMPO, in order to make her appearance in a revival of "Hello Dolly".

Ruta is also greatly active as President of the Thaliens, the society of famous stars.

● Ed. Walaitis, former art editor of the Chicago Tribune magazine section, now retired, had been exhibiting his water colors in several Merrill Chase art salons in the Chicago area last January. His works are frequently seen in Newsweek, Ford Times, Yankee Magazine and have been exhibited in the Chicago Museum of Art.

● Raminta Lampsatyte entered her musical career by performing a piano recital in Chicago on February 21st.

Raminta has received her B. A. from Valparaiso University where she gave a senior concert with works of Mozart, Schumann, Barber, Franck. She studied there with Prof. William Kroger, being also Chamber chorus member and piano accompanist. Numerous are her Lithuanian activities, too. Her musical education she had started at the age of 6 with A. Nakas.

BOOKS & PERIODICALS

● "Vytis" (The Knight) is an English-Lithuanian magazine published by the Knights of Lithuania. Editorial staff is led by Loretta J. Stukas (1467 Force Dr., Mountainside, N. J. 07092) and aided by several Council officers, President Dr. Jack J. Stukas, and Committees with their members for various departments and affairs. Subscription for the annual 10 issues is \$10.00.

February 1971 issue (Vol. 57, No. 2, 28 pages).

Actress Miss Rūta Lee (Kilmonytė) is featured on the front cover and Tony Yukna gives an interesting interview with the famous actress and TV star on her career, her performances, and her parents Maria and Joseph Kilmonis with whom Rūta resides in Hollywood.

Other English materials of the February issue: official News of the K. of Lithuania, their role in today's world; Books, Lithuanians in the News, Memories of a Free Lithuania (by J. J. Stukas).

An articles of recent interest is MARDI GRAS — Lithuanian Style — Lenten and pre-lenten celebrations, customs in the old country.

Baltic Themes Among American Slavists

The fourth annual convention of the American Association for the Advancement of Slavic Studies scheduled for March 25-27 at Denver, Colo. devotes one of the first day's morning sessions (among six) to the Baltic theme of "The Search for National Identity in the Baltic States, 1917 - 1940: A Reappraisal." The chairman is Raphael Sealey of the University of California (Berkeley) and four papers were on the program:

"The Role of the Baltic States Between the USSR and Western Europe" — Edgar Anderson, San Jose State College, Calif.

"National and International Tensions in Baltic Literatures 1917-1940" — Ivar Ivask, University of Oklahoma.

"The Latvian Economy in the Independence Period: A Reappraisal of Economic Policies and Development" — Kundar J. King, Pacific Lutheran University, Tacoma, Wash.

"The Baltic Nations in Search of Their Own Political Systems" — V. Stanley Vardys, University of Oklahoma.

The Baltic peoples are included in a paper by Thomas S. Noon, University of Minnesota, entitled "The Relations Between Novgorod-Pskov and Their Baltic and Germanic Neighbors from 1150-1350", scheduled for the first day's afternoon session on Old Russia.

One of the six sessions scheduled for the next day was to take up the theme "Literature and Social Processes". Here Vytautas Kavolis, of Dickinson College, Carlisle, Pa., had a paper "The Dialectics of Imagination in Post-Revolutionary Literature", and R. Silbajoris of Ohio State University a paper on "The Dean of Ivan Ilyich: Tolstoy and the 'Now' Generation".

In one of the afternoon sessions the theme was "Urbanization" and Thomas Remeikis, of Saint Joseph's Calumet Campus, E. Chicago, had a paper "Preliminary Results and Prospects of Controlled Urbanization in Lithuania".

The Association was founded in 1948 at New York and now has over 1200 members. Some Lithuanians are: Rev. Walter C. Jaskievicz, Christofer Jocius, Bronis J. Kaslas, Benedict V. Maciuka, Anatole C. Matulis, Rev. Peter P. Narkun, Thomas Remeikis, Jerome J. Rinkus, Anthony Salys, Frank R. Silbajoris, Vyt. Širvydas, Julius P. Slavenas, Jura M. Stanulis, V. Stanley Vardys, — most of them professors or associate professors.

Vyt. Širvydas

DIVIDENDAI MOKAMI KAS 90 DIENŲ UŽ VISAS TAUPYMO ŠAKAITAS

TAIP

TAUPYDAMI PAS MUS, JŪS GALITE PASIRINKTI TAUPYMO RŪŠĮ, KURI JUMS PATOGIAUSIA... TAI NEDELSDAMI PASIŪSKITE ČEKĮ DABAR.

6% UŽ TERMINUOTUS HOUSING CD INDELIUS

TAUPYMO ŠAKAITOS IKI \$20,000 APDRAUSTOS F.S.L.I. ĮSTAIGOSE.

ST. ANTHONY

SAVINGS & LOAN ASSN.

1447 So. 49th Court
Cicero, Illinois 60650

JUOZAS F. GRIBAUŠKAS
sekretorius

Tel.: (312) 656-6330 Ir 242-4395

LADIES AND GENTLEMEN

Remarkable Discovery

Hair formula JIB is Patented in Switzerland and Registered in U.S.A. and Canada, Europa, Germany, Austria. It cures Dandruff, Falling Hair, Itching scalp, Splitting ends, Strengthening Hair, Root growth, and restoring NATURAL HAIR COLOR.

Using JIB you will never be bald or grey. 100% Guaranteed.

Listed in Druggist Red-Blue Book. JIB Medicine Liquid 8 oz. A 16 week supply \$6.00. Money Order, P. P., Send today —

JIB LABORATORIES

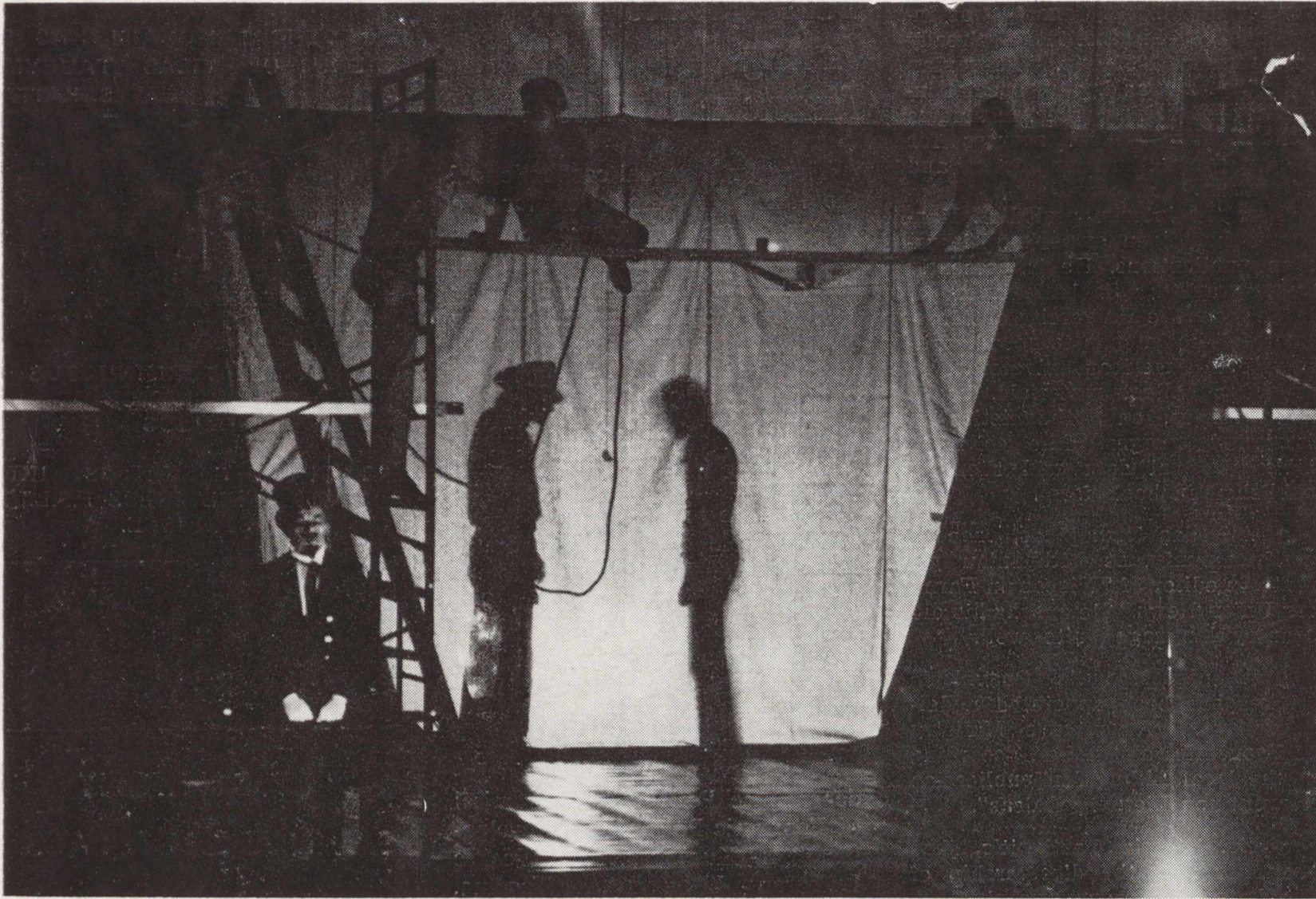
1437 So. 49th Avenue, Cicero, Ill. 60650

CRANE SAVINGS &

LOAN ASS'N

B. R. PIETKIEWICH,
President

2555 W. 47th St., Chicago 32, Ill.

Simo drama "Vigilant" laive Dariaus Lapinsko režisūroje.

"Margutis" concert in Chicago, sponsored by the Lithuanian Radio club "Margutis". — Shown are scenes from a ballet "At Sea" (3), done to the music of M. K. Čiurlionis' musical poem, "Infinitus VII" (5) and the scene of the recent composition of D. Lapinskas "Il Vigilante del Mare" (The Fate of Simas Kudirka, the Lithuanian Sailor) (1). (2) — Composer D. Lapinskas and performers.

Il Vigilante del Mare

"Margučio" koncertas jūrai ir žmogui, siekiančiam laisvės

Netrukus po to, kai įvyko Simo Kudirkos drama "Vigilant" laive, kur jis buvo išduotas sovietams, teko susitikti su rašytoju Aloyzu Baronu. Mudu kalbėjomės tada, kad visa tai neturėtų praeiti be ženklų kūryboje, mudu vylėmės, kad šiam dramatiškam įvykiui paminėti ateityje bus sukurta ir meno kūrinų, tik tam reikia laiko perspektyvos. Kalbėjome ne tik apie lietuvius, bet ir apie svetimuosius autorius. Kalbėjome apie ateityje galimą didelį, monumentalų veikalą.

Pats įvykis buvo tiek tragiškas ir jaudinantis, kad jau pačiomis pirmosiomis dienomis gimė momentiniai poetų K. Bradūno, Bern. Brazdžionio, K. Grigaitytės ir kitų eilėraščiai. K. Bradūno eilėraštis kai kurių asmenų buvo išverstas į anglų kalbą ir panaudotas kalėdiniais sveikinimams. Kai Brazdžionis Chicagoje Vaidilos Valiūno lūpomis prabilo apie Kudirką ("Vaidila Valiūnas prie užgesusio švyturio"), publika spontaniškai atsistojo ir sukėlė retai girdimas ar matomas ovacijas. Kai Bostone tas pats autorius paskaitė tą patį eilėraštį, publika spontaniškai sugiedojo Lietuvos himną.

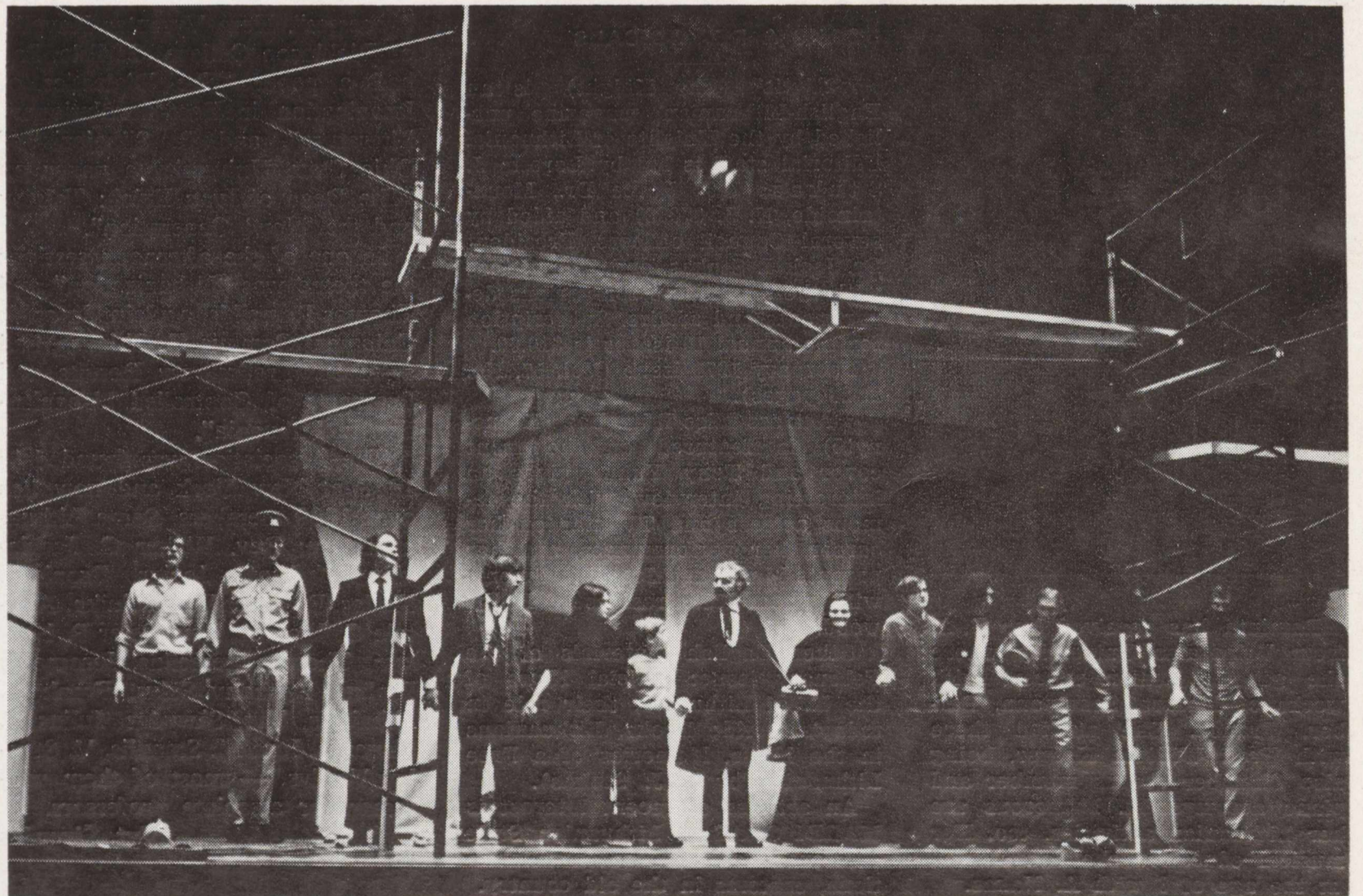
Poetus pasekė mūsų jaunesniosios kartos kompozitorius Dalius Lapinskas, vienas iš moderniosios dramos ir muzikos novatorių mūsų tarpe. Jau iš anksčiau buvo numatas Chicagoje "Margučio koncer-

tas, kurio programoje būtų komp. D. Lapinsko paruošti ir diriguojami kūriniai. Laimintgu atsitikimu koncertas iš anksto numatyta data negalėjo įvykti, o nukėlus į naują

datą, lietuvių išeiviją ir laisvąjį pasaulį sukrėtė Simo Kudirkos įvykis. Plačių polėkių ir greitos, tiesiog žaibiškos orientacijos kompozitorius per kelias savaites spėjo sukurti ir scenos rėmuose meniškai įforminti naujausią muzikinį-draminį veikalą "Il Vigilante del Mare".

Tokiu būdu "Margučio" rengtas koncertas š. m. vasario 27-28 d. d. Chicagoje, kuris per du spektaklius sutraukė apie 160-1700 žiūrovų, jų tarpe daug jaunos, augančios publikos, šalia M. K. Čiurlionio "Jūros", pajvairintas baletu ir Čiurlionio kūrybinių skaidrėmis, šalia meninės

Veikėjai krauju nušlakštyto "Vigilant" laivo denyje po "Il Vigilante del Mare" pastatymo Chicagoje, "Margučio" koncerte. Komp. D. Lapinskas.

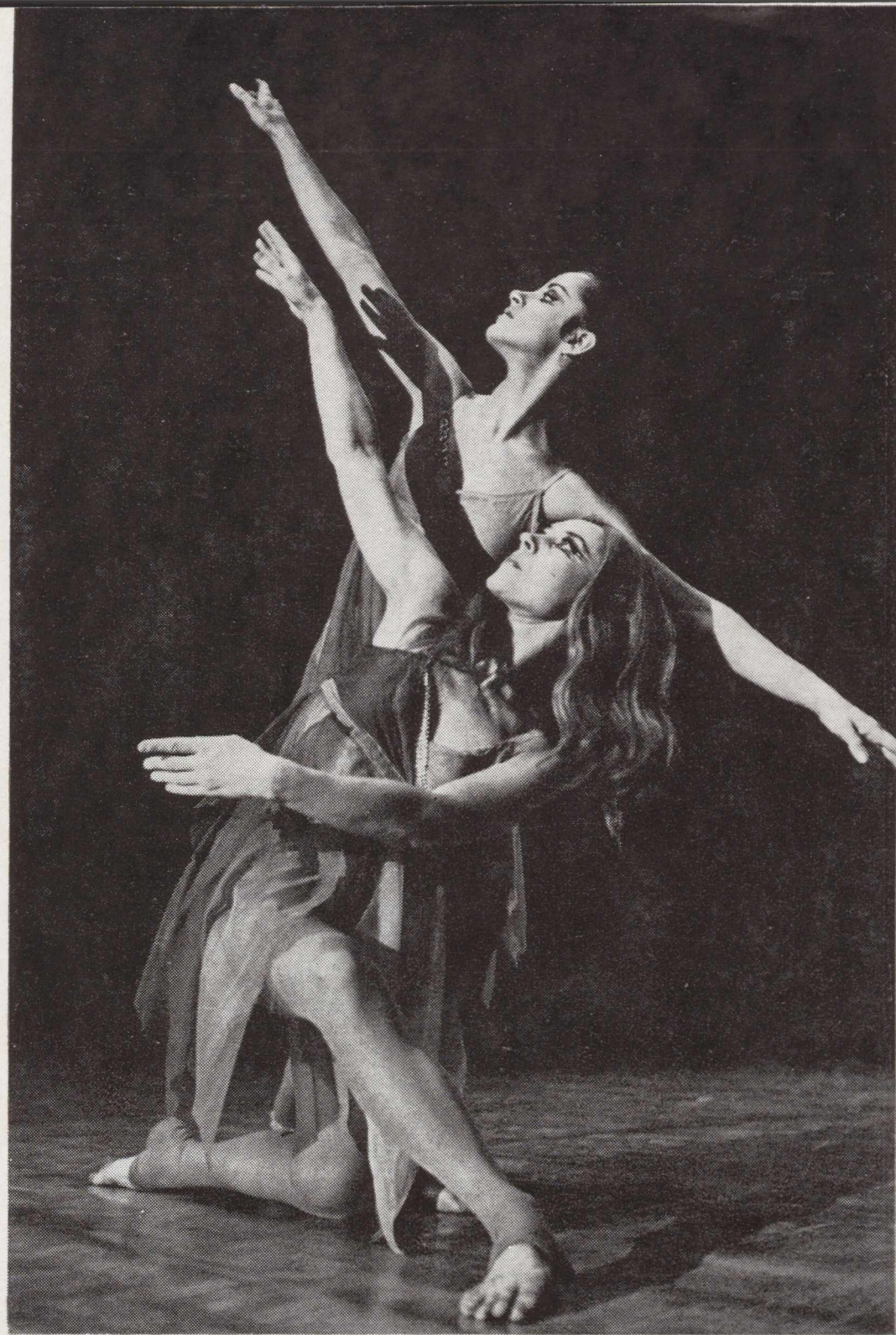
aukštumos pasiekusio baleto "Infinitus VII", buvo atsvertas ir šių dienų problemomis, nors D. Lapinsko kūrybinio užmojo jau į universalinę prasmę išskeltomis, degančio "Il Vigilante del Mare" veikale. Tas veikalas publikai ir buvo didžioji viso komp. D. Lapinsko paruošto bei diriguoto koncerto atrakcija.

Įvertinę labai teigiamai baletą "Infinitus VII", su tam tikrais rezervais pasitikę Čiurlionio "Jūrą" (turėtume mažiau rezervų, jei jos nebūtume girdėję Ateitininkų kongreso proga Chicagoje rengto koncerto metu, kur ją dirigavo maestro Vytautas Marijošius, grojant geram ir dideliu orkestrui), "Il Vigilante del Mare" premjerą taikliausiai aptarsime kritiko B. Chomskio žodžiais, kuriuos jis parašė "Drauge": "Veikale nėra herojų, nei jų

charakteristikos atskleidimo, bet įamžinta brutalumas, popierinis humaniškumas ir neapykanta. Pralaimi visi, ir svarbiausias dramos akcentas: pralaimi aplamai žmogus. Po to seka rankų nusiplovimo satyra, ir kartu trykšta kraujo lašai, tapydami žemės žemėlapi... Spektaklis šaltas, disciplinuotas, kai kam sunkiai pagaunamas, bet įdomus savo lakia vaizduote ir logiškas forma..."

Taip D. Lapinskas pratęsė "Margučio" neeilines tradicijas, kurias prieš keliasdešimt metų pradėjo puoselėti "Margučio" radijo programos įsteigėjas komp. A. Vanagaitis. Pratęsė originaliai ir didžiai kūrybingai. O prisiminti praeitį, kuri išaugino ir dabartį ir bus atmintina ateityje, tikrai malonu.

D. Lapinsko originali ir žaibiška

Baletas M. K. Čiurlionio "Jūroje" "Margučio" koncerte. Violeta Karosaitė, choreografė, ir Mimi Rozak.

Petras Petrutis, "Margučio" radijo vedėjas, ir komp. Darius Lapinskas, surengę paskutinįjį "Margučio" koncertą. Petrutis — nešė administracinę koncerto našą, Lapinskas — koncertą paruošė ir dirigavo.

Visos koncerto foto nuotraukos V. Kauliaus SJ

pastanga įamžinti Simo Kudirkos tragediją muzikiniame-draminiame mene neliko vieniša. Įkandin atsekė naujausia rašytojo Jurgio Gliaudos knyga "Simas", kurios lietuviškoji laida, bematant paplitusi po lietuvių butus, jau verčiama į anglų kalbą.

O "Margučio" būste Chicagoje, kuris buvo čia aprašomo koncerto rengėjas, vėl būriasi jaunimas gelbėti Brazinskams ir budėti bei pasireikšti visuose įvykiuose, kur tik iškyla lietuvių reikalai.

"Margučiu" jau kuris laikas vadovauja radijo darbuotojas Petras Petrutis, o jam talkininkauja Romas Sakadolskis ir kt.

VI. Rmjs

→
"Infinitus VII" finalas.
Pastatymas komp. D. Lapinsko

1. Svetlana Beriozovaitė
2. J. Puodžiūnas ir Violeta Karosaitė
3. Raimonda Rataitė ir R. Niurejevas
4. Vanda Rosita Ryliškytė

